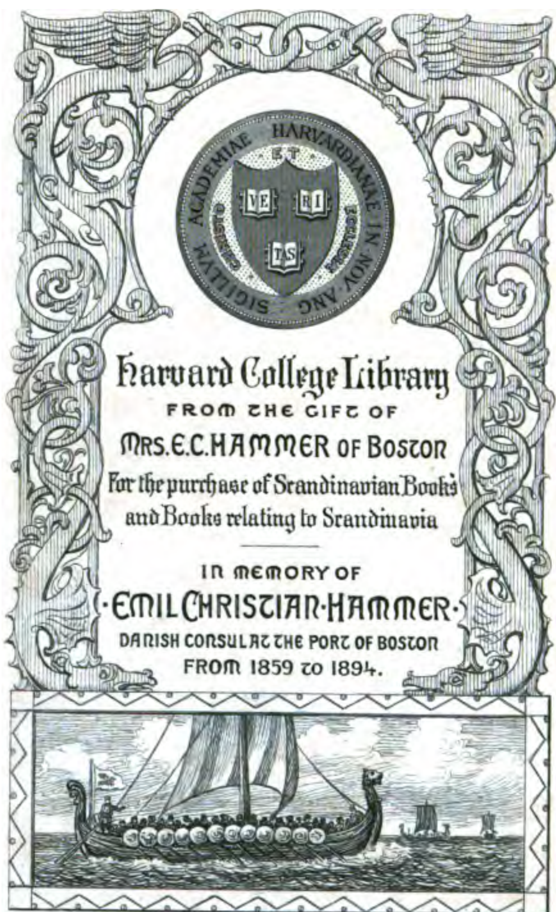

Google

Harald Jensen.
Kjøbenhavn

HIMMELRIKETS NYCKLAR

ELLER

SANKTE PER VANDRAR PÅ JORDEN.

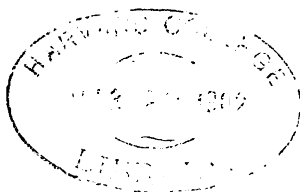
SAGOSPEL I FEM AKTER

AF

AUGUST STRINDBERG.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1892.

PERSONERNA:

SMEDEN.
LÄKAREN (Doktor Allvetande).
SANKTE PER.
DON QUIXOTE.
SANCHO PANZA.
TUMMELITEN.
ASKUNGEN.
VANDRANDE JUDEN.
HOBERGSGUBBEN.
RIDDAR BLÅSKÄGG m. fl. skuggor.
ÄLSKARINNAN.

SCENERI:

1:sta akten: I smedjan; Narcissus.
2:dra » Don Quixote på Romeos silfverbröllop.
3:dje » Hobergsgubben.
4:de » Schlaraffenland.
5:te » Vid Kalvariet; Hos Påfven i Peterskyrkan; I Babels torn.

(*Vid uppförandet böra dessa fem akter sammandragas till tre.*)

Första akten.

Kammaren innanför smedjan, skild från den senare genom en brädvägg, som har en stor öppning midt i, hvarigenom smedjan, som på samma gång är försäljningsbod med öppet stort fönster åt gatan, blir synlig.

Midt på golfvet i kammaren ett städ med slägga. Vid vänstra väggen tre små barnsängar tomma; leksaker på bänken invid; barnkläder på sängkarmarna; barnskor under sängarna. Vid högra väggen en kakelugn af grön kakel med en inmurad bänk.

På kammarens väggar målade väfnader med bibelhistorier, kalvarievandringen och Kristi nedstigande till helvetet. På panelerna krus, kannor, silfver- och tennkärl.

Ute i smedjan ett långt bord midt i rummet med smidessaker, verktyg, skyltarmar, nycklar, lås, vapen, rustningar. Dragstången till bälgen hänger fram vid mellanväggen till höger.

Genom smedjans öppna fönster i fonden synes en gata i medeltidsstil.

Första scenen.

LÄKAREN, *svartklädd, i doktorsdräkt, sitter orörlig i kakelugnsbänken, så att han vänder ryggen helt åt åskådaren, men synes läsa i en bok.*

SMEDEN, *sorgklädd, kommer in upprörd och förgråten vid ridåns uppgång.*

SMEDEN.

Se nu! Hvad halp din konst, du underdoktor?
Hvad gagnade mixtur och balsam
mot pesten, som mitt hus förödde?
Hvad läser du i boken, svarte lärde?
Om syror och om salter
om teriak och de vises sten,
som sitter ini magen på en kräfta?
Säg, kan du läsa lif i mina barn,
som nyss de läste ner i jorden?
Jag kom för sent att kyssa dem farväl,
för sent att följa dem — att bära dem till gropen
där allt hvad oss var kärast, dyrast,
skall gräfvas ner och bli till smuts. —
O Herre Gud; nu är min stuga tom,
och tomma mina tre små sängar!

Se här låg Katarina! Ack, det var min äldsta!
Se märket efter hennes vackra hufvud
i kuddens hvita var . . .
Hon var min vän, sen modern dog,
och jag var hennes!
Och hon blef sina syskons mor.
Så klok, så allvarsam, så öm . . .
Hon kom till världen under mina mörka tider
och förde lycka med sig,
välsignelse och välstånd åt mitt hus —
Välsignadt vare nu ditt minne, ängel!

Och här, min Margaretha! . . .
Du friska ros, du lilla fågel,
som spridde doft och lät ditt kvitter
förljufva hem och syskonkrets;
med öppen hand och öppet hjärta
du fann din fröjd att gifva —
här står din lilla sko:
nu lägger jag en slant i den —
att när du vaknar . . . När du vaknar? — När?
Ja, här är skon, men hvar är foten,
den lilla runda foten,
som sprang så lätt på blomsteräng,
som icke kunde trampa myran
förrän ett halfhögt »Gud förlåt»
ur lättrördt hjärta gaf till känna
att ej den foten älskade förtrampa.
Du lilla sko . . .
Sof godt, min kära, kära Margaretha!

Och du, min son, mitt smärtans barn,
men icke sorgens!
Min Benjamin,
din moders bild du gaf mig åter,
när ren i vaggan dina stora klara ögon
emot mig log som en gång hennes.
Du var mig kär! Hur kär du var
kan ej jag säga. Ett jag vet,
att när du dog, dog jag.
Din lilla späda kropp
bars upp utaf en manlig vilja!
Ditt vackra blonda hufvud

så fylldt af starka tankars frön
dig aldrig någon ro till lekar gaf;
och i ditt tunna bröst en ädlings hjärta bodde,
då du tog bannor för din syster —
Tänk, svarte doktor, du,
han bar de andras skuld på sig —
Ja, Jesusbarnet var han lik,
hans bästa leksak var det lilla lammet!
Se lammet du, så oskuldshvitt!
Det skulle sofva på hans arm,
det skulle äta ur hans hand! . . .
Mitt lilla hvita lam, farväl,
farväl, min älskade Johannes!

(*Sätter sig vid barnens sängar.*)

LÄKAREN (*reser sig*).

Har sorgen rasat slut, min vän?

SMEDEN.

Hvad finns för slut på denna sorg,
hvad gifs för bot?
Jo, gif mig mina barn igen och jag är botad!

LÄKAREN.

Hör på, och tänk ett grand på saken:
ej alltid botas lika blott med lika,
ty ettrigt brännsår svalkar man med kylig salva;
du vet, att de som mistat synen
få se med örat och med handen;
du minns, att när din hustru dog
du glömde henne snart för barnen!

SMEDEN.

Och nu så äro barnen också döda!

LÄKAREN.

Nå vänta då! Jag kan till lif ej väcka
dem som gått hädan!
Jag kände dina barn; så älskliga
jag aldrig några små har sett,
och att de älskat dig, det vet jag.
I plågans stunder såg jag dem
och hörde hur med gråt i rösten
de ropade på far! O lilla far!
Kom far! Kom hit! Vi dö ju!

SMEDEN.

Jaså, de ropade på far!
Hvad sad' de mer? Tal' om!
Hur ledo de, hur såg' de ut?
Hvem var den tappraste?
Berätta allt! Hvar minsta småsak
dem kallar upp till lif i minnet!

LÄKAREN.

I sista yrseln, när de kväfdes...

SMEDEN.

Håll upp, för satan; kväfdes de?
O Gud, som kväfde mina barn,
jag hatar dig!...

LÄKAREN.

Så höljde de min hand med kyssar
och kallade mig far...

Den första gång jag hörde fadersnamnet!
Och när jag kände deras heta munnar
emot min sträfva hand, som skurit mänskokött,
då erfor jag din sällhet — och din smärta...

SMEDEN.

Du är en känslig man, du doktor!

LÄKAREN.

Så tämligen!
Emellertid, så kom jag då att tänka, —
och tänka är min starka sida —
Så tänkte jag:
Hur sällt att dö uti sin ungdom,
förrn lifvets elakhet har oss fördärfvat!...

SMEDEN.

En gammal tanke, ganska god för resten!

LÄKAREN.

Du är en skarptänkt man, du smed.

SMEDEN.

Så tämligen!

LÄKAREN.

Men du lär också af naturen vara
en munter karl. Så sägs i gillet.

SMEDEN.

Jag var, men är det icke mer.
Nu är min glädje slut!

När trädet har förlorat sina rötter
så vissnar det!

LÄKAREN.

Men sättas kvistarna i vatten, slå de nya rötter.
Jag har ock låtit mig förtäljas
att du till kunskap, lärdom haft begär
och att du visste mer än någon af ditt yrke!

SMEDEN.

Det sägs! Och sant är också utan skryt
att när de andra gick på krogen,
satt jag hos mina barn och lärde läsa!
Och när jag kunde själf, så lärde jag de stora;
min Katarina . . .

LÄKAREN.

Hvad läste du då helst?

SMEDEN.

Om hof och furstar, slott och borgar,
om stormäns strider; härar, fältslag,
i tider som ha flytt för länge sedan,
kabaler, statsmän, stiftare af religioner,
om främmand' länder, turkar, perser,
korsfarare och saracener,
och eget nog: ju mer jag läste
dess mera steg min längtan att få veta!

LÄKAREN.

Har ej du längtat att få komma ut och resa?

SMEDEN.

O, resa! Ja! Att se den stora vida världen
och icke blott få höra talas om den!
Hvem har ej drömt den ungdomsdrömmen?
Hvem har ej hyst det ungdomshoppet?

(Under föregående och följande scen försiggår detta: först försvinna barnens skor; sedan leksakerna; därpå kläderna; allt detta så småningom.)

LÄKAREN.

Du skall få resa!

SMEDEN.

Säg hur! Med hvem? På hvad?

LÄKAREN.

Med mig!

SMEDEN.

Jag visserligen hört att förr i världen
Vår Herre vandrade på jorden kring
och gjorde mänskobarnen lyckliga!
Men att i våra dagar
af folkupplysning och af kättersk otro,
ett sådant underverk än kunde ske,
det trodde jag dock aldrig, doktor!

LÄKAREN.

Jo, underverk du skådar alla dagar
och intill världens ända.
När du ser hafvet stiga upp till skyn
Och skyn sig sänka ner mot jorden,

när fröet läggs i mull och skjuter upp som planta,
när blixten klyfver trän och solen smälter isar,
när tungan talar ord och hjärnan tänker tankar,
då ske där underverk ännu i dag och alla dagar.

SMEDEN.

Säg, kan du trolla, doktor?

LÄKAREN.

Ja, jag, så väl som du! —
När du en kvinna ser så ful som synden,
så ond som etter, skarp som gift,
och du i henne ser den sköna,
den goda, änglalika, rena,
då trollar du!
När nyss uti ditt minnes gömslen
du väckte upp de döda små,
att du dem tydligt skilde från hvarandra
och gaf mig deras bilder lefvande,
att jag dem såg och deras röster hörde,
då väckte du de döda upp,
då kunde du ju trolla!

(Han tager fram en dödskalle ur fickan.)

Se här den trollask oss naturen gaf!
I denna kapsel låg där nyligen
en gråhvit massa fosforhaltigt fett!
Igenom dessa runda hålor
sig trängde ljusets strålar,
och genom dessa ljudets,
igenom dessa luktens, smakens;
och när de råkades där inne,

de lämnade hvar en sitt aftryck,
hos några skarpare, hos andra mindre.
Så kopplas de, förenas, söndras,
och afla af sig, om där blir befruktning —
där har du hela tankemekaniken
i stark förkortning efter önskan af publiken!

(*Barnens sängar försvinna. S:t Per kommer fram mellan kakelugnen och väggen. Han är mycket åldrig och har mossbelupet skägg; klädd och maskerad enligt biblisk tradition; bär en fisk i vänstra handen; en tom nyckelring i gördeln.*)

Andra scenen.

SMEDEN. LÄKAREN. S:T PER.

LÄKAREN.

Se där en kund på fredagskvällen.

SMEDEN.

Hvad kommer den för väg?

LÄKAREN.

Den smala vägen!

SMEDEN.

Han säljer fisk?

S:T PER (*vresigt*).

Det är ingen fisk! Det är en symbol!

LÄKAREN.

Det känns på lukten att den hör till symbola.

S:T PER.

Var så god och tala som en vanlig människa, så att jag kan förstå hvad ni säger.

LÄKAREN.

Ni har väl något ärende efter som ni kommer in genom kakelugnen. Framför det nu mycket fort, ty smeden och jag skola ut och resa.

S:T PER.

Mitt ärende? Låt mig se! Ja! Jag har så dåligt minne sen jag blef gammal!

LÄKAREN.

Ni ser verkligen mindre ungdomlig ut, men ni minns väl ändå hur gammal ni är.

S:T PER.

Låt mig tänka, när jag döptes?

LÄKAREN.

Är ni döpt också!

S:T PER (*indignerad*).

Om — jag — är — döpt!

LÄKAREN.

Jag tyckte eljes på näsan att ni såg omskuren ut. Är ni konfirmerad också?

S:T PER.

Det vet jag inte hvad det är!

LÄKAREN.

Är ni vigd då?

S:T PER.

Nej det är jag inte, men jag var gift . . . hvad var det hon hette nu? Constantia kalla kyrkofäderna henne, men hon hette Perpetua, därför att hon var så ihållande!

LÄKAREN.

Hör nu, det måtte väl aldrig vara . . . är inte namnet Petrus eller något dylikt!

S:T PER.

Det äger sin riktighet, fastän jag så här ute på fotvandring begagnar det mera familjära Sankte-Per.

SMEDEN.

Det här börjar bli som i sagböckerna, där Sankte-Per vandrar på jorden.

Hur ofta läste jag den sagan ej
för mina barn vid vinterbrasan . . .

LÄKAREN.

Svamla inte, smed, utan packa din rensel!

SMEDEN.

Apostel, helgon, som kan väcka döde,
gif mig tillbaka mina barn!

S:T PER.

Jag var inte något helgon, må ni tro, och kan inte väcka några döda. Har ni förlorat era barn, så får ni ge er till tåls, ty i himlen råkas vi alla.

SMEDEN.

Alla?

S:T PER.

Alla! *(Salvelsefullt.)* Ty helvetets makt är nederslagen af den, som kom i världen för att upphäfva lagen, eller, som apostelen säger: du död hvar är din udd, du helvete hvar är din seger! Ja, så står det till! Men hvad var det nu igen jag skulle säga?

LÄKAREN.

Ni skulle säga ett tröstens ord åt den bedröfvade fadern?

S:T PER.

Ett tröstens, ja! Det vill alla ha, men ingen vill ha ett varningens! Vet du hvarför Herren gaf och Herren tog? Jo, det var för din själfviskhets och dina synders skull.

LÄKAREN.

Smeden var ingen själfvisk man, och han syndade mindre än de som fått behålla sina barn!

S:T PER.

Ja, se det kan jag inte döma om!

LÄKAREN.

Nå, så låt bli och döm, då!

S:T PER.

Och ett tröstens ord har jag alltid! (*Tar upp en bunt skrifter ur fickan och lämnar smeden en.*) Var så god! Den kostar ingenting.

LÄKAREN.

Och när han bedes ett ägg får han en sten! Har du packat än, smed?

S:T PER.

Kors ja, det var ju smeden jag sökte!

SMEDEN.

Det ha vi inte tid med nu.

S:T PER.

Ett ögonblick bara! Se saken är den — ja, nu tror ni väl att jag står och ljuger —

LÄKAREN.

Ja, säkert!

S:T PER.

Ja, jag vet ju inte själf om det är sant, men det sägs! Det sägs här på jorden att jag

skulle vara liksom himmelrikets portvaktare; och nog minns jag, att när jag stod utanför dômen i Köln, hade jag en nyckel i den här handen — ja, jag hade alltid fisken i den här — men nu är nyckeln borta — och hur det är, så vill man ju alltid vara komplett. Med ett ord. Herr smed; förakta mig, men gör mig en nyckel.

LÄKAREN.

Det var en fin beställning, det där! Du smed!

SMEDEN.

Ska jag göra en nyckel till himmelriket? Det är då väl mycket begärdt af en smed!

S:T PER.

Ja, det kan så tyckas det, men det är nu så en gång! Och den ena får hjälpa den andra!

SMEDEN.

Om jag nu verkligen gör det? Hvad får jag då?

S:T PER.

Får? Allt!

SMEDEN.

Det var rundligt! Hvad är allt?

S:T PER.

Syndernas förlåtelse!

SMEDEN.

Jag har aldrig syndat!

S:T PER.

Å hut!

SMEDEN.

Nej, jag har aldrig haft andra gudar, aldrig arbetat på sabbaten, aldrig stulit, aldrig ljugit (jo lite förstås), aldrig mördat, aldrig vanhedrat föräldrar, aldrig varit liderlig (supit har jag gjort liten smula) — — — med ett ord, jag har varit en ganska hygglig människa, och för att nu göra en öfverloppsgärning, så ska du få din nyckel! Men hvar är låset?

S:T PER.

Låset?

SMEDEN.

Ja, låset! Måste ta mått, naturligtvis.

S:T PER.

Låset sitter i porten, förstås!

SMEDEN.

Har du porten med dig, då?

S:T PER (*funderar*).

Porten sitter väl på himmelriket!

LÄKAREN.

Hvar har du himmelriket, då?

S:T PER (*spetsigt*).

Det vet endast de andligen fattige, herr doktor!

LÄKAREN.

Du ser verkligen så andefattig ut, att du bör veta det!

S:T PER.

Ja, nu ja! När jag är gammal, men jag hade också en tid...

LÄKAREN.

Det var allt bra länge sen! — Vill du visa oss vägen, så följas vi åt!

S:T PER.

Den vägen är smal och den porten vid...

LÄKAREN.

Nej, du kan inte citera rätt, du!

(*Till smeden.*)

Jag tror att gubben är decrepitus!
Hans språk är simpelt, luktar mögel,
hans minne bommar då och då,
sig själf är ej han på det klara med;
tror ömsom han är han, ibland en skugga,
och blandar hop historia, bibel, sagor.
Han lefvat tusen år för länge,
och minnets magasin ha börjat murkna.

SMEDEN.

Svamla inte nu, doktor, utan låt oss resa!

LÄKAREN.

Ska vi ta gubben med oss då?

SMEDEN.

Han kan ju alltid vara lustig att gyckla med, och om han inte får fatt i himmelriket, så är ingen skada skedd. Kanske vi kan bringa honom på förnuftigare tankar.

LÄKAREN.

Jag tror icke några tankar öfver hufvud kunna bibringas denna faraon-mumie, men hans oerfarenhet, hans inbilskhet och hans snusk skall öka resans behag, ty jag har alltid funnit mig väl i dåligt sällskap!

SMEDEN (*till S:t Per*).

Är du klar nu, apostel?

S:T PER.

Hvabefalls?

SMEDEN.

Se så, nu är han döf också!

LÄKAREN.

För sista gången, smed, är nu du redo
att börja färden ut i lifvet?
Gör upp ditt bokslut med det gamla,

och vänd dig ej tillbaka, när vid plogen
du satt din hand en gång.

(Han hvisslar i en pipa. Dekorationen börjar ändras: ett draperi faller ned för öppningen mellan kammaren och smedjan, så att changemanget kan försiggå där bakom; kakelugnen dras in i väggen o. s. v.)

SMEDEN.

Hvad står nu på, är jorden lös
i sina gängor? Golfvet darrar,
och väggarna åt sidan gå!
Jag tror att taket ramlar!!
O, mina barn!

LÄKAREN.

De äro icke här, det vet du!
Och ser du dem igen en gång,
så blir det icke heller här.
Men minnet af dem skall du bära med dig
som en kompass på stormigt haf,
en pressad blomma i din fickbok,
som väcker hågkomst af det bästa,
det ljufvaste som lifvet gaf,
tilläfventyrs det enda goda,
som ägde verklighet!

SMEDEN *(som gått åt sidan att söka barnens sängar, ställer sig åter vid läkarens sida).*

Hvem är du, häxare? Har du min syn förvändt?

LÄKAREN.

Jag är en mästare i häxeri,
men min magi är helt naturlig;
det här är blott ett sceneri,
fast mekaniken, mer finurlig,
man måste uti grund förstå.
Det kallas eljes changemang! — Låt gå!

Changemang.

(*Scenen föreställer en skog med en näckrosbevuxen tjärn.*)

NARCISSUS *står lutad mot en trädstam och betraktar sin bild i vattnet.*

TERSITES, *ytterligt ful, stor och fet, med smal panna, supiga ögon och plussiga kinder sitter i en ökstock och kastar sten i vattnet för att grumla Narcissus' bild.*

S:T PER *går först omkring och tittar. Därpå tar han fram glasögonen och finner ett metspö, hvarpå han sätter sig i sjökanten och metar.*

Tredje scenen.

NARCISSUS. TERSITES. S:T PER. LÄKAREN. SMEDEN.

SMEDEN.

Den resan börjar bra! Ett litet äfventyr i skogen!
Det är just i min smak,

så har man något att berätta,
när väl man kommer hem igen.
Hvem är nu först och främst den sköna yng-
lingen,
som står försänkt i sina drömmar?

LÄKAREN.

Det är Narcissus!

SMEDEN.

Narcissus! Ah! Den egenkäre narren,
som aldrig tröttnar att sin bild beundra.

LÄKAREN.

Så säger ock den fula besten,
som sitter där i båtens bakstam
och kastar smuts i vattnet.
Se på det kolossala slaktarhuset!
Han kallar sig Tersites
och uppges varit med uti Trojanska kriget,
där han bland hjältarne i trossen
var lika stor i truten som i buken,
förutom att han var den fulaste.
Han tror han är en dråplig sångare
och visar gärna sig på scenen,
sin skönhet hyser han ej tvifvel om,
men ändock mot Narcissus bär han afund,
och därför grumlar han Narcissus' bild
med solk han hämtar under sina naglar;
hör på, så skall jag smickra honom,
och han vill sjunga obedd om det gäller —
Tersites lilla, sjung en bit för oss!

TERSITES (*stiger upp och bugar*).

Med allra största nöje!
Jag är ej difficil som andra! Hm!
Och hvad naturen på mig slösat,
jag ger igen med fulla händer.
Sångare!

(*Sex grodor stiga upp ur vattnet och deklamera efter Tersites' anförande.*)

GRODORNA.

(— ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — || ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑)
Koak koak-koak koak koak-koak koak ||
Koak koak koak-koak koak koak-koak koak-koak!

TERSITES (*sjunger*).

Jag är en liten fågel,
som sjunger natt och dag.
Och fast jag ej lärt sjunga,
jag sjunger ändå bra!

(*Kråmar sig.*)

GRODORNA (*applådera*).

TERSITES (*sjunger*).

Jag är en liten blomma,
som doftar ren och sann.
Och fast jag ej lärt dofta,
jag doftar som jag kan.

(*Kråmar sig.*)

GRODORNA (*applådera*).

TERSITES (*sjunger*).

Jag är en liten fjäril,
som flyger ut på puts,
och fast jag ej lärt flyga,
jag flyger som en — struts.
(*Han dansar.*)

GRODORNA (*applådera; därpå recitera de*).

Koak koak-koak koak koak-koak koak ||
Koak koak koak-koak koak koak-koak koak-koak.

LÄKAREN.

Du sjunger som Narcissus själf!
Och hade icke Midas ren fördärfvat genren,
du kunde mana ut Apollo strax!

TERSITES.

Ni säger det, herr doktor!
Jag kan ej neka att jag tänkt på saken,
men att en viss naturlig blyghet
har hållit mig tillbaks.

LÄKAREN.

Har ej du sökt att få Narcissus till att täfla,
det vore dock en god triumf, om icke stor.

TERSITES.

Den egenkäre narren! . . .

Fjärde scenen.

En OREAD *från skogens klippor kommer fram; kring henne samlas* DRYADER, *som varit dolda bakom trädens stammar, och* NAJADER *upp ur vattnet.* DE FÖRRE.

OREADEN.

Håll upp, Tersites; hör, förrän du talar
om ting som ej du lärt begripa!
Du läser sagor som ett barn
och finner allt så enkelt,
men tanken, som inunder bilden låg,
ej dina skumma blickar såg.
Så lyder sagans sanning om Narcissus!

(*Reciterar eller sjunger.*)

Så förtäljs en sägen om Pan,	⏑⏑—⏑—⏑⏑—
de susande skogarnas gud,	⏑—⏑⏑—⏑⏑—
till en nymf han giljat en gång,	⏑⏑—⏑—⏑⏑—
och Eko så kallades hon.	⏑—⏑⏑—⏑⏑—
Ej behag fann Eko i Pan,	⏑⏑—⏑—⏑⏑—
en annan hon älskade ren.	⏑—⏑⏑—⏑⏑—
Men Narcissus, så var hans namn,	⏑⏑—⏑—⏑⏑—
för kärleken visheten valt:	⏑—⏑⏑—⏑⏑—
Gnoti Seavton.	⏑—⏑⏑—

NYMFERNA.

Det är tydt: Lär känna dig själf!	⏑⏑— ‖ ⏑—⏑⏑—

OREADEN.

Se där står han tänkande än
och skådar i djupet sin bild,
för att se hur under dess drag
sig döljer hans väsendes grund.
Men på vattnet ror där en narr,
på ytan en spegel han ser,
och han tror att tänkarn i den
sig speglar då djupast han ser
Gnoti Seavton.

NYMFERNA.

Det är tydt: Lär känna dig själf!

TERSITES.

Gnoti Seavton!* Bäh! Och narren,
det skulle vara jag kantänka!
Men jag skall visa er att narren
kan skåda djupet om det gäller,
fast, rent ut taladt, jag ser bara dy där nere
(*Han lutar sig öfver båtkanten.*)

OREADEN.

Det tro vi visst, Tersites,
men det är därför att du endast ytan ser.

TERSITES (*på båtkanten*).

Men jag ser himlen spegla sig här nere . . .

OREADEN.

Alltjämt på ytan, ja; men djupare, Tersites!

* Till skådespelaren: Tersites skanderar, orätt, i jamber!

TERSITES (*vältar båten och sjunker*).

Jag sjunker! Hjälp! Jag bottnar inte.

OREADEN.

Det var för djupt för dig,
och därför tog du vatten öfver hufvet!

NYMFERNA.

Gnoti Seavton.
Det är tydt: Lär känna dig själf!

(*Tersites sjunker till botten; Grodorna hoppa i efter honom och försvinna; Nymferna draga sig uppåt skogen; Narcissus in i trädet; insjön höljes af en gräsmatta; och S:t Per, som hela tiden metat utan framgång och utan att ha observerat den scen som försiggått, börjar nu märka något ovanligt.*)

LÄKAREN.

Nå, smed, hvad sägs om äfventyret?

SMEDEN.

Jo, mycket bra, och mycket instruktivt —
kanhända lite djupt för mig också —
filosofin är inte just min styrka.

LÄKAREN.

Nenej! Jag fattar det. Ty lefva först,
och se, och höra, och sedan lägga hop,
dra från, dra roten ur, ta mediet,
det är ju sakens gång.
Och förrn du lär dig känna själf,
du måste lifvet ha på dina fingrar.

Alltså: till fots igen och nya vägar — —
Hur är det med vår vän aposteln?
Har sina hästar han spänt för?

S:T PER (*som kastat ut refven på gräsmattan*).

Jag tror, min själ, att sjön är slut!

LÄKAREN.

Du fiskar på det torra, gamle fiskare!
Kom med och fiska mänskor, Petrus.

S:T PER (*lystrar till*).

Det ordet har jag hört en gång,
för mycket, mycket länge sen — — —
Mitt gamla minne sviker mig —
men än jag ser som i ett moln
en man, så ljus, så mild,
med sår i händerna och bröstet —
han läste aldrig böcker, endast vandrade
i skogens ensamhet, på berget också;
i byar, städer . . . Så, nu slapp mitt minne.
Emellertid! — Kom låt oss fiska mänskor, doktor!

(*Kastar metspöt. De gå.*)

Ridå.

Andra akten.

Scenen föreställer en gästgifvargård. Till vänster och höger huslängor inneslutande gården, som i fonden begränsas af en mur med stor inkörsport. I högra huslängan är krog, i den vänstra ladugård och stall, vagnslider m. m. Midt på gården en brunn. Utanför krogen är ett par långa träbord med bänkar.

Första scenen.

SMEDEN *och* LÄKAREN *sitta vid bordet med skrifdon och dagboken framför sig.*

SMEDEN (*skrifver*).

Se där mitt namn, min karakter, etcetera?
Nu är din tur att skrifva!

LÄKAREN.

Skrif du för mig, så är det lika godt!

SMEDEN.

Hvad heter du?

LÄKAREN.

Anonymus!

SMEDEN (*skrifver*).

Ett sällsamt namn! Din karakter?

LÄKAREN.

Min karakter? Det har jag flera! —
Sätt doktor!

SMEDEN.

Hvarifrån?

LÄKAREN.

Från moderslifvet!

SMEDEN.

Hvarthän?

LÄKAREN.

Till grafven!

SMEDEN.

Alltid mystisk!
Hvem är du, underlige man, som mina öden
har fått om hand? Hvad vill du mig?

LÄKAREN.

Det får du veta sen, när du blir färdig!

SMEDEN.

När blir jag färdig då?

LÄKAREN.

När du som jag
dig själf lärt känna!

SMEDEN.

Alltid själf?
Hvad är det själf du ständigt så predikar?

LÄKAREN.

Det är den fasta punkten Archimedes sökte
med hvilken han sig trodde kunna röra världen.
Det är ditt jag som icke är en annan,
din medelpunkt uti din horisont . . .

SMEDEN.

Hvem är då jag?

LÄKAREN.

Tillsvidare en pilt
om förti år; med malm och slagg i blandning,
så lättrörd som ett barn, till sorg och glädje lika
snar!
Och säkert lockar än dig lifvets enkla nöjen:
ett dukadt bord, ett bräddadt glas,
en dans med flickor i det gröna . . .

VÄRDINNAN (*in med en flaska vin och två glas*).

Det var till herrarne, ej sant?

(*Går.*)

LÄKAREN (*skänker i åt smeden*).

Ej just, men lika godt! Drick, smed!

SMEDEN.

Och ni!

LÄKAREN.

Jag dricker ej!

SMEDEN.

Utaf princip?

LÄKAREN.

För ingen del! Jag drack så mycket i min ungdom,
att jag ej mera kan få rus!

SMEDEN.

Så dricker jag!

LÄKAREN.

Och nu går jag,
ty den ej dricker lätt blir tråkig!
Sköt nu dig själf; här kommer folk,
och du får sällskap vid din kanna,
åtminstone så länge den är full!
Men råkar du i klammeri
och längtar åter efter doktorn
så ropa blott; jag står dig bi!

(*Går genom stora porten.*)

Andra scenen.

SMEDEN *ensam.* *Därpå* ÄLSKARINNAN.

SMEDEN.

Filosofi! Bah! Horisont och Archimedes!
Hvad rör mig väl om jorden rullar, eller
hon går på fyra fötter!

ÄLSKARINNAN.

O hjälp! O hjälp mig, ädla herre!

SMEDEN.

Hvad står då på, min sköna fröken?

ÄLSKARINNAN.

Jag är en stackars ensam kvinna,
som blifvit plundrad nyss på öppen landsväg.

SMEDEN.

Af hvem? Af hvilka? Säg ett ord
och strax min arm till ert försvar
jag bjuder som det anstår män af ära.
Har eder blygsamhet, er dygd man sårat,
jag låter hänga hela röfvarhopen!
Men tala blott: hvem är ni?
Hvar hände det och hvem är gärningsmannen?

ÄLSKARINNAN.

Om ni en ädling är, som det vill synas,
så frågar ni mig ej om namnet!

SMEDEN.

Jag frågar ej, jag satte blott i fråga . . .

ÄLSKARINNAN.

Sätt allt i fråga om ni vill,
men tro blott på min ärlighet,
min dygd och mina lidna oförrätter . . .

SMEDEN.

Jag tror på eder dygd som på er skönhet,
ty den jag ser med mina öppna ögon,
som aldrig skådat ha dess like förr.

ÄLSKARINNAN.

Jag visste det: ni var en ädel man . . .
Nåväl: min far till giftermål mig ville tvinga!

SMEDEN.

Ha! Då förstår jag allt! — Och ni,
ni älskade en annan!

ÄLSKARINNAN.

Nej! — Men detta är min hemlighet!
Ni får ej fråga mer! Mig lofva blott,
att jag får kalla mig er syster,
och under detta namnet söka huld och skydd.

SMEDEN.

Min syster? Alltför gärna, ädla fröken,
om ej er skönhet och ert nobla sätt
mig ställer allt för djupt i skuggan
och gör det hela mindre sannolikt!

ÄLSKARINNAN.

O, tala ej om skönhet, minst om min!
Det sköna är blott sken.

SMEDEN.

Ett härligt sken, som värmer och som lyser!

ÄLSKARINNAN.

Likt trolleld öfver sumpig mo.

SMEDEN.

Det är ej sant, så kan det icke vara,
ty skönhet blott af godhet är ett sken,
när den ur dina ögon talar —
Ej elakt ord från dina läppar
jag tänka kan! Ej denna klara panna
af vredens rynkor nånsin fårats,
och denna lilla hand ej lyftas kan
om ej till handslag och försoning —
säg vill ni följa mig, men ej som syster?

ÄLSKARINNAN.

Hur mången bad ej följa få, som vände om!
Du känner icke mig, du vet ej
hur fattig och betryckt jag är!

SMEDEN.

Dess bättre! Lika barn de sämjas bäst?

ÄLSKARINNAN.

Hur sjuk . . .

SMEDEN.

Då skall jag vårda dig!

ÄLSKARINNAN.

Hur ondsint!

SMEDEN.

Än en dygd! Det röjer styrka?

ALSKARINNAN.

Om jag dig slår och bannar!

SMEDEN.

Det mjukar opp mitt arga lynne!

ÄLSKARINNAN.

I sanning, detta tyder dock på verklig kärlek!
Säg, man, kan du en kvinna älska?
I trots af allt, — nej, rör mig icke!
Säg, skulle du om ej min skönhet höll sig
mot ålder, sjukdom, sorg,
mig älska lika högt?

SMEDEN.

Sen jag ditt anlet en gång sett,
dess skönhet kan jag aldrig aldrig glömma,
och minnet af det skulle som en mask
jag öfver ålderns skråpuk lägga,
om också pesten satte sina svarta märken,
om elden svedde dina hvita kinder,
om dina ögon värkte ut till bölder,
jag såg det ej!

Den bild jag i mitt hjärta bär
den ser jag öfverallt, den är mig kär!

ÄLSKARINNAN.

Se att jag är en spetälsk! och bestå nu profvet!
(*Hon lyfter sin mask och visar en spetälsks härjade ansikte.*)

SMEDEN (*något försagd först, hämtar sig sedan*).

Jag sörjer som i snöig vinter
man sörjer sommarns vissna blommor!
Men sorg är kärleks snö,
och under snön det drifver rosor!
Jag älskar dig som nyss,
nej, varmare!
Jag älskar dig som minnet
af den jag älskat; älskade
tag här som underpant min första kyss.

ALSKARINNAN.

Rör ej vid mig! Jag bär ju döden
på mina läppar!

SMEDEN.

Nå, så dö vi båda,
och sedan kan oss intet skilja!
Ej kif, ej nit, ej lifvets små bekymmer,
ej afund, ej förtal, och vi dö sälla
som de uti sin ungdom dö!

ÄLSKARINNAN.

O Gud, en sådan kärlek ej jag drömt!

SMEDEN.

Se därför skall du icke tro på drömmar!

Tredje scenen.

DE FÖRRE., S:T PER.

S:T PER (*som under hela denna scen visat sig då och då i bakgrunden och åhört samtalet, träder fram*).

Men nu tror jag att vi ha funnit himmelriket, ty en sådan kärlek tillhör änglarna!

SMEDEN.

Se där, gamle Petrus, är du! Säg vill du föra oss till altaret?

S:T PER.

Ja, så gärna, om jag fick lof bara?

SMEDEN.

Hvad skulle kunna hindra?

S:T PER.

Jag vet inte om jag är ordinerad, se, och för öfrigt tror jag att man kan mista kappan, om man viger en — spetälsk.

SMEDEN.

Du är feg, Petrus!

S:T PER.

Om man så vill kalla det, när man ställer sig lagar och författningar till efterrättelse.

Fjärde scenen.

DE FÖRRE. DON QUIXOTE *till häst in genom stora porten. Han är klädd i traditionela rustningen, men är mycket fetlagd.*

ÄLSKARINNAN.

Kom låt oss gå härifrån, älskade, innan det kommer mera folk! — Ah, där är den där otäcka Don Quixote.

(*Hon drar en slöja för ansiktet.*)

DON QUIXOTE.

God dag, godt folk!

SMEDEN.

Hvem söks, med förlof!

DON QUIXOTE.

Jag är riddaren Don Quixote af La Mancha, och är bjuden på Romeo och Julias silfverbröllop här på värdshuset Gyllene Hästen! Har jag gått orätt?

SMEDEN.

Nog är värdshuset rätt, men om Romeo och Julia ärna hålla silfverbröllop här, det vet jag

inte, så mycket mindre som jag aldrig hört af historieböckerna att de unga tu fingo hvarandra!

DON QUIXOTE (*sitter af*).

Historieböckerna! Tala inte om historieböckerna för mig, som har blifvit så beljugen i de böckerna! — Kom här, Sancho Panza! —

Femte scenen.

DE FÖRRE. SANCHO PANZA, *mager som en jockey, tar Don Quixotes häst och leder in i stallet.*

SANCHO.

Till er tjänst, stränge riddare!

DON QUIXOTE.

Led in fullblodet och gif det hafra!

SMEDEN.

Jag tror att Rosinante har blifvit lika fet som Sancho har blifvit mager.

DON QUIXOTE.

Tiderna förändras och vi med dem! Och äfven jag har lärt af lifvet, tagit mitt förnuft tillfånga och blifvit en klok man. — O, jag är så djäfvulskt klok!

SMEDEN.

Skulle riddaren liksom ha valt en bana och inträdt i det borgerliga lifvets små förhållanden?

DON QUIXOTE.

Jag uppföder trafvare och besöker hästmarknader — får jag lof att lämna en adress.

(*Lämnar ett prospekt till S:t Per, som lämnar en traktat tillbaka.*)

S:T PER.

Jag tackar riddaren, men mina hästar behöfva aldrig förnyas.

DON QUIXOTE.

Hvad är det för slags hästar då?

S:T PER.

Det är apostlahästarna!

DON QUIXOTE.

Haha! gamle skämtare! Ni rider undan bra på de där kamparna?

S:T PER (*förnärmad*).

Åtminstone undan för väderkvarnsvingar!

DON QUIXOTE.

Å skäms!

Sjette scenen.

DE FÖRRE. BRÖLLOPSTÅGET *upp ur brunnen. Först musikanter. Därpå* MONTECCHI *och* CAPULET *arm i arm; sedan tärnorna och marskalkarne,*

nämligen: HAMLET *och* OFELIA; OTHELLO *och* DESDEMONA; RIDDAR BLÅSKÄGG *och hans hustru* LADY MACBETH; *därpå* ROMEO *och* JULIA, *betydligt gamla och med fem barn, fullvuxna och halfvuxna.* FOLK. VÄRDSHUSVÄRDEN *ut på trappan mottager tåget.*

DON QUIXOTE.

I egenskap af värd för detta silfverbröllop ber jag att få hälsa gästerna välkomna å brudparets vägnar. Gamle Montecchi och Capulet, det fägnar mig att se er arm i arm efter så många års fiendskap, hvars soliditet förr endast kan jämföras med hållfastheten i eder vänskap nu, ehuruväl det gamla sidenhusets Montecchi och Capulet i Verona vänskap egentligen daterar sig från konverteringen af Milanos treprocents-lånet.

Därnäst är det mig en kär plikt att konstatera närvaron af brudparet, herr Romeo, hufvudman för huset Romeo & Söner, och hans kära maka Julia. Jag vill icke göra återseendet smärtsamt eller på något sätt störa denna angenäma familjefest, men kan ändock icke återhålla en reflexion, då jag ser bemälde makars två döfstumma barn: tillåt mig därför endast få säga: det äktenskapet kunde bäst ha varit ogjordt, och som sens moral tillägga: så där kan det gå, när olydiga barn få sin vilja fram.

(*Sorl af ovilja.*)

Bland brudföljet är det mig åter ett nöje anmärka det riddaren Blåskägg lämnat sina för-

därfliga instinkter och blifvit absolut monogam i ett relativt lyckligt äktenskap med Lady Macbeth, som genom ett lofvärdt arbete för upphäfvandet af dödsstraffet vetat föra honom på bättre tankar. Jag hälsar er!

(Sorl.)

Med samma tillfredsställelse är det jag återser min gamle vän Othello från Venedig, som efter utståndna vedermödor och sedan han fått full bevisning att hans maka Desdemona verkligen bedragit både honom och obefordrade underofficeren Jago med en viss löjtnant Cassio, tagit sitt parti, rekoncilierat och framlefver ett olyckligt samlif med den svartsjuka Desdemona, som gnages af en evig fruktan att mohren skall taga revanche! Jag gratulerar er! Mest dock Othello!

(Sörl.)

Slutligen har jag att lyckönska till ringförlofningen prins Hamlet och fröken Ofelia Polonius. Hur det kan komma att gå för de där svärmarena vet icke jag, men jag tror att de börjat för högt för att icke sluta lägre än vanligt. Lycka till i alla fall!

Och nu till festen! Att den icke kan bli särdeles glad i sådant här sällskap, det faller af sig själft, och jag vill varna deltagarne att komma med några illusioner: framför allt: inga illusioner! Och för att sauvera mig själf för det obehagligaste af allt: obetalda räkningar, ber jag, i egenskap af anordnare, att få afgiften erlagd

vid ingången. Hamlet, som artist, saknar naturligtvis kontanta medel, men han är liten i maten, och Romeo lägger ut för honom. — Gå in nu! Men betala bara! Betala!

MONTECCHI (*till Capulet*).

Nu tror jag, bror, att han är riktigt galen.

DON QUIXOTE.

Ja säg det! När han trodde på väderkvarnar, lagårspigor, stickbäcken, obetalta räkningar och skinkmärrar, då var han galen! Och när han inte trodde på lagårspigor, obetalta räkningar, stickbäcken och väderkvarnar, så var han också galen! Gå, byke! Sätt i er mat och dryck, tala om kärlek men kalla det inte brunst; sjung om Dulcinea, men säg inte att hon var värdshuspiga; fira riddar Blåskägg, men nämn inte ett ord om hans polygamiska instinkter; beröm Romeo, men låtsa inte om att han var förlofvad en gång förut; hissa upp Desdemona, utan att ett ögonblick antyda att hon var en kokett slinka! Gå, byke! Och ljug hvarann fulla, så fulla att ni få gå ut bakom knuten och se hur ni se ut inuti!

(*Följet går in i värdshuset.*)

Sjunde scenen.

S:T PER. DON QUIXOTE. SMEDEN. ÄLSKARINNAN.

S:T PER.

Förlåt, riddare, men ni synes mig vara en man som förlorat det bästa!

DON QUIXOTE.

Hur så? Hvad har jag då förlorat?

S:T PER.

Idealen! Riddare!

DON QUIXOTE.

Idealen! I hvilket kapitel och hvilken vers af den heliga skrift står ordet ideal nämndt?

S:T PER (*funderar*).

DON QUIXOTE.

Fundera till domedags otta och ni får inte fatt i det, för det finns inte där. Menar ni kanske illusionerna? Det vet jag hvad det är!

S:T PER.

Hvad är det då?

DON QUIXOTE.

Väderkvarnar, lagårspigor, stickbäcken . . .

S:T PER.

Vänta nu! — Se på den här mannen!

DON QUIXOTE.

Nåå! Han ser för ögonblicket dummare ut än Othello, som lät lura sig af Desdemona! Hvem är kvinnan där?

S:T PER.

Det är hans brud!

DON QUIXOTE.

Skönt! Hvarför gifta de sig icke?

S:T PER.

Det kommer! Det kommer! Se, hon är sjuk, hon är behäftad med spetälskan, men han älskar henne ändå!

DON QUIXOTE.

Då är ju karlen galen! Sätt honom på hospitalet, och lägg henne på sjukhuset.

S:T PER.

Nej, riddare! Se det är kärleken det!

DON QUIXOTE.

Olika namn på samma sak. Får jag se på kvinnan! *(Rycker undan slöjan.)* Ha! *(Till smeden.)* Och den tänker du gifta dig med!

SMEDEN.

Så sant jag lefver och hon värdigas mottaga min hand!

DON QUIXOTE.

Säg om det en gång till!

SMEDEN.

På heder och tro!

DON QUIXOTE.

Att hon är spetälsk, det ser du själf! Men att hon är en slinka, som suttit på spinn- och rasphuset, det skall du få veta nu!

SMEDEN.

Det ljuger du!

DON QUIXOTE.

Kom ut på backen, så ska vi slåss!

ÄLSKARINNAN.

Icke offra lif för en varelse som jag; icke bära hand på hvarandra!

SMEDEN.

Är det sant hvad den mannen säger? Är det sant?

ÄLSKARINNAN.

Det är sant!

SMEDEN.

O, Herre, stå mig bi! — Du ljög alltså, när du sade att du var tadelfri?

ÄLSKARINNAN.

Jag ljög!

DON QUIXOTE.

En spetälsk, lögnaktig slinka — — — Hvad Gud förenat skall människan icke åtskilja!

SMEDEN.

Ja, men ljug då än en gång! Ljug i Herrans namn och säg att du ljög nu!

ÄLSKARINNAN.

Jag kan icke ljuga mer sedan jag såg din kärleks oändlighet!

SMEDEN.

Jag tror dig — och jag följer dig!
Med såradt hjärta, lika sårigt
som dina nyss så ljufva drag!
Är spetälsk du, så är jag också,
och har du brutit, har jag felat.
Jag bär din boja, bannar ej,
välsignar den, ty kärleks smärta
lär räcka längre än dess fröjd,
och jag dig älska vill för evigt!

S:T PER.

Hvad sägs, herr riddare?

DON QUIXOTE.

Det var fan!

S:T PER.

Det är den sanna kärleken!

DON QUIXOTE.

Det var fan!

S:T PER.

Har ni sett dess like?

DON QUIXOTE.

Det var själfva fan!

S:T PER.

Nå, men så svär då inte!

DON QUIXOTE.

Sancho! Kom här med kampen!

SANCHO (*in med hästen*).

Herr riddare!

DON QUIXOTE.

Har du betalt hafren?

SANCHO.

Fullkomligt, riddare.

DON QUIXOTE.

Hur mycket har du stulit då? Gör dig nu inga illusioner att du skulle kunna lura mig!

SANCHO.

Hvad vore lifvet utan illusioner, herre!

DON QUIXOTE.

Hvad nu då? Har du förlorat din praktiska blick på tingen, du, som förr redde dig ur de många förtretligheter, där jag stannade på backen.

SANCHO.

Riddare, då ni under våra bekanta irrfärder alltid gaf mig pisk därför att jag saknade vin-

garna, ni vet, vingarna, så, hur ni piskade, så växte vingarna ut! Jag vill därför icke dölja för er, hur smärtsamt och oklokt än det kan vara att tala sant, jag har lyssnat till era lärdomar och jag har fått — illusioner.

DON QUIXOTE.

Så för fan!

SANCHO.

Riddare, jag kan icke neka till att min låga härkomst, mitt stånd — för att icke säga mina små villkor, understundom försatte mig i den pinsamma belägenheten att känna lifvets obehag mera tryckande än de egentligen behöfde kännas —

DON QUIXOTE.

Tala kortare!

SANCHO.

Och — så — insåg jag det fördelaktiga i att likasom — hvad heter det nu — skarfva där det fattades.

DON QUIXOTE (*drar honom om örat*).

SANCHO.

Riddare, ni är ännu icke fri från den möjligheten att ni skulle kunna råka i det äfventyret att få sadla en häst en gång, min häst till och med!

DON QUIXOTE.

Hur sa du?

SANCHO.

Och att jag skulle få komma i tillfälle att smörja opp er! Ja!

DON QUIXOTE.

Sancho! Du talar sant! — Allt är möjligt, och jag kan nog, genom ödets förenade omständigheter, komma i den belägenheten att jag, om du, som möjligt är, kunde illudera en ung, rik flicka, — och illusionernas makt är stor — skulle nödgas sadla din häst — men ser du, att stjäla din hafre, det skulle jag aldrig göra!

SANCHO.

Ni skulle aldrig stjäla min hafre? — Hvilka vilda drömmar!

DON QUIXOTE.

Ah, jag har fostrat ormyngel vid min barm! Sancho! Låt oss vara vänner!

SANCHO.

Vänner! Vänskap! Jag tror min själ att ni fått igen illusionerna!

Åttonde scenen.

DE FÖRRE. BRUDFÖLJET *kommer ut under hand.* LÄKAREN.

LÄKAREN.

Se där mitt ressällskap! Och riddaren Don Quixote af La Mancha. En intressant och lärorik person! Ni gör oss nog sällskap?

DON QUIXOTE.

Om jag inte misstar mig, så är det doktor Allvetande. Jag vet nu visserligen en hel hop saker och ting, på grund af mina dyra erfarenheter, ingen nämnd och ingen glömd, men allt vet jag inte, och om herrarne icke ha något speciellt ändamål med sin resa, så skulle jag bedja få göra sällskap.

LÄKAREN.

Ändamålet med vår resa är att söka nyckeln till himmelriket, som Sankte Per gått och slarfvat bort, och ifall vi icke råka finna den, ärna vi tåga rakt på himmelen.

DON QUIXOTE.

Det är utmärkt! Jag har visserligen lämnat alla illusioner om en himmel här på jorden, sedan jag insett att det är ett helvete att lefva, men jag skall följa er ändå . . .

LÄKAREN.

Herr riddare, ert djupt rotade missnöje med lifvet skulle jag vilja söka i den omständigheten att ni förlorat idealen.

DON QUIXOTE.

Pang! Där ha vi ordet igen! Hvad är då idealen? Se på smeden där? Han har funnit sitt ideal i ett spetälskt spinnhushjon, hvars förnämsta dygd består i att hon erkänner det hon ljugit! Är smeden lycklig?

LÄKAREN.

Sannolikt! Ty han njuter af sin olycka.

DON QUIXOTE.

Tänk om han verkligen vore lycklig? Tänk om . . . Hör nu, jag tror jag följer med er och letar opp mina förlorade ideal, ty jag behöfver verkligen litet lycka efter att ha sett hela den här sophögen af ungdomsideal ligga och skräpa. Se bara på det feta svinet Romeo, som röker knaster och kurtiserar en annans fästmö; se på Blåskägg, som gått in i den moraliska ligan och äktat Lady Macbeth, hvilken återigen är ordförarinna i föreningen för dödsstraffets afskaffande — Fy, fy, fy! Jag skulle ha lust att lägga dem i en enda hög, spruta tjära öfver dem och sätta eld på gödslet.

LÄKAREN.

I skuggor, som jag manat upp ur jorden,
att kläda tankar uti synlig bild,

tillbaks dit ner därfrån I kommit!
Och bli'n till irrbloss, som I varit,
af sumpluft ur en sinad brunn.
Marsch! alla marsch på stund!

(Brudföljet vandrar ned i brunnen igen; Läkaren slår igen luckan, låser den och kastar bort nyckeln. När Älskarinnan sist går ner, springer Smeden fram och vill följa, men hindras af Läkaren. Älskarinnan viftar farväl och till återseende åt Smeden. Därpå synas lyktgubbar ofvanför brunnsluckan.)

SMEDEN.

Hon gick, och jag får icke följa!

LÄKAREN.

I sens igen! Stör ej mitt värf.

SMEDEN.

Hvad skall det nu bli af mig, arme man?

LÄKAREN.

Säg själf! Jag lämnar valet fritt!
Hvad vill du bli?

SMEDEN.

Hvad jag vill bli?
Hvad är jag? O! jag känner mig så gammal,
och elak! Sedan lifvets ljufva villor
man röfvat från mig!
Det är som gå på ruttet golf;
man fruktar sticka benen midt igenom,
och sitta där som i en räfsax.

Usch! Lifvet stinker, mänskorna mig äckla;
ju mer man lär, dess mindre tror man,
och den som tror sig veta mest,
vet intet! Knappast det!
Ah! vore jag en jätte, bure alperna
på mina breda skulderblad,
jag kutade och släppte hela lasset
på jorden ner, så att den gick i kras!
Jag vill bli stor, bli stark, den starkaste
och trampa hela universum sönder,
att när förgängelsen går fram,
jag skulle ensam kunna njuta
vid tanken att jag föll för egen hand,
när alla andra föllo för en annans!

LÄKAREN.

Jag tror ej, att en önskan kunde bäras fram
i mera tydligt språk! Välan!
Blif jätte! Skaka gamla jorden,
men vicka vackert på den snurran,
att ej hon törnar när du piskar på!
Marsch, undan!
(Utåt.) Och låt spelet gå!

(Changemang.)

Tredje akten.

Till höger prästgårdsbyggningens veranda, klädd med löf och blommor. Midt på gården en lind. Därunder ett bord.

Till vänster ett bergstalp, där Hobergsgubben sitter; en bergstig slingrar sig fram vid jättens fötter.

I fonden synes dalen med en insjö, där landskyrkan ligger.

Första scenen.

HOBERGSGUBBEN* *ensam.*

HOBERGSGUBBEN.

Så är jag nu en riktig jätte vorden,
och ingen är så stor som jag på jorden!
Ja, jag är rysligt stor, men icke just så skön,
jag skådar vidt omkring, ja längre än de flesta,
jag tvättas utaf skyn och speglar mig i sjön,
och snön den klär mig hvit, men mossan klär mig grön,
af sol och vackert väder tar jag mig till bästa.

* Jätten föreställes endast genom en formation af klippan.

Där nere uti dalen där bor en gammal präst,
och längre in i landet står hans kyrka,
dit vandrar folk i skaror, som folket det är mest
att hvita Balder uti andanom få dyrka.

Men ingen dyrkar jätten som uppå berget står,
fast han är starkare än allihopa.
Han skyddar den för stormen som uti dalen går,
och åskans blåa blixtar dem tar han i sitt hår,
den varma solens strålar han öfver åkern sår,
och regn han samlar i sin stora skopa.

Ack! hvilket ömkligt släkte där ner i dalen bor,
som ringer och som pinglar, som korsar sig och tror
på gamla sagan, den man tvättar opp och färgar,
om Balder, hvite guden, som dog för mistelten,
men icke tror på jätten, som hellre kastar sten
än han sig låter stenas utaf dvärgar.

Nu solen gick i hafvet, och natten faller på,
och alla mänskor börja sängen bädda,
då klämta de i klockor för vettar och för rå,
de krypa under täcket och låta bönen gå,
ty alla trogna äro inför mörkret rädda.

(*Det skymmer; och det klämtar tre gånger tre slag i kyrkan.*)

Men jätten älskar mörkret och ensamhetens ro,
i mörkret är det tystnad, där stora tankar bo,
och uti solen dansar endast myggen.

(*En uggla kommer flygande och sätter sig på hans axel.*)

Där är min egen fågel, min vän i mörkan natt,
två ögon på två vingar, och klor som af en katt,
den tros stå i förbund med styggen.
Sjung liten fågel på goda viset ditt,
i svart du skådar världen, men sjunger jämt —

UGGLAN.

Klä hvitt!

HOBERGSGUBBEN.

Och hviskar visdom i mitt djupa öra.
När berget föder råttor, du får din kräfva full,
när haren ynglar öfver, du gallrar ur hans kull,
och ingen vågar jätten och hans fågel röra!

Andra scenen.

HOBERGSGUBBEN. DVÄRGARNE *in med hackor, spett och spadar; börja hacka och gräfva i bergroten under jätten.*

DVÄRGARNE (*recitera eller sjunga*).

Vi picka, vi hacka,
vi knicka, vi knacka
på bergtrollets bo.
Vi arfva, vi harfva,
vi garfva, vi karfva,
ej jätten får ro!
Ro! (*Uthållande.*)

HOBERGSGUBBEN.

Hvad gör pysslingarne där nere?

DVÄRGARNE.

Vi lefva, vi gräfva,
vi trefva, vi sträfva
få jätten omkull.
Vi picka, vi packa,
vi knicka, vi knacka
få jätten i mull.
Mull! (*Uthållande.*)

HOBERGSGUBBEN.

Om inte pysslingarne låter bli berget, så kommer jätten att kasta sten!

DVÄRGEN I.

Kasta du!

HOBERGSGUBBEN.

Seså! Vill ni akta er bara! Schas!

DVÄRGEN II.

Hör ni hvad han sa'? — Han sa' schas! Som man säger åt kattorna!

(*Dvärgarne skratta.*)

HOBERGSGUBBEN.

Jaså, ni tror inte det är allvar! Se nu bara jag nyser, så ska det regna småsten. Se upp, där nere!

(*Han nyser. Det rasar småsten ner för berget.*)

DVÄRGEN I.

Jag tror verkligen han kastar sten!

(Han tar en sten och kastar upp på jätten.)

HOBERGSGUBBEN.

Akta er, för nu skall jag till och hosta!

(Han hostar. Stenar rasa ner och Dvärgen I dödas.)

DVÄRGARNE.

Dvärgakonungen är död. Lefve dvärgakonungen.

DVÄRGEN II.

Nu är jag kung!

DVÄRGARNE.

Nej inte han! Inte han!

DVÄRGEN II.

Hvem då?

DVÄRGARNE.

Jag! Jag!

DVÄRGEN II.

Ni kan väl inte bli kung allihop! Och efter som jag är äldst anser jag mig närmast!

DVÄRG III.

Se nu är han äldst! Men när den äldste satt på tronen, då var den för gammal att regera. Ungt folk ska det vara! hette det då!

DVÄRGEN II.

Det var då det, när Lasse lefde. Men nu är Lasse död, och nu är det ett annat regimente! Vill ni däremot att vi ska välja, så är jag med om det, på ett villkor!

DVÄRGARNE.

Säg hvilket!

DVÄRGEN II.

Att jag får behålla absolut veto och därjämte utslagsrösten!

(Dvärgarne skrika och slåss.)

HOBERGSGUBBEN.

När tjufvarne slåss, får bond' igen sin ko! Små satar! Ska ni slåss på lördagsafton! Ni är min själ inte en grand bättre än de stora människorna!

(Det rasar stenar ned och dödar Dvärgen II.)

DVÄRGARNE.

Dvärgakungen är död! Lefve kungen!

Tredje scenen.

DE FÖRRE. TUMMELITEN *i sjumilastöflar, åtföljer* ASKUNGEN *åkande i en sko efter en råtta.*

TUMMELITEN.

Nej, det är jag, kungen!

DVÄRGEN III.

Hvem är du?

TUMMELITEN.

Jag är Tummeliten, och här är min drottning Askungen.

DVÄRGEN III.

På hvad grund, om jag får lof att fråga, tillåter ni er göra anspråk på denna lediga tron?

TUMMELITEN.

På den grund att jag är den minsta bland de små, och den sig förnedrar skall vara upphöjd! Och min drottning har som bekant de minsta fötter i världen!

DVÄRGEN III.

För en drottning kan nämnda egenskap vara en rekommendation, men för en kung, äfven hos de små, fordras dock annat än att bara vara liten. Min herre! Var så god och tag af er i strumpfötterna!

TUMMELITEN.

I skjortärmarna menar ni väl!

DVÄRGEN III.

Nej, jag menar i strumpfötterna! Ty jag slåss aldrig med en person i sjumilastöflar!

ASKUNGEN.

Nej, slåss inte! Slåss inte! Ni får inte!

TUMMELITEN (*tar af stöflarna*).

En riddersman slåss alltid och resonerar icke, min drottning!

ASKUNGEN.

O, jag svimmar! Jag dånar! Hjälp!

TUMMELITEN (*hjälper henne*).

DVÄRGEN III (*tar på sjumilastöflarna*).

Nu slåss *jag* däremot icke, herr liten!

TUMMELITEN.

O, den lilla lömska bofven! Den lilla falska tjufungen!

(*Gråter och biter sig i tummen.*)

DVÄRGEN III.

Hylla mig nu, pack! En sådan kung har ni aldrig haft förr! . . . Fort! Annars låter jag slå hufvet af er allesamman!

(*Allmänt skrik och slagsmål. Nytt stenras från berget; Tummeliten och Askungen dödas.*)

Fjärde scenen.

DE FÖRRE. S:T PER.

DVÄRGEN III.

Här luktar kristet blod!

(*Alla försvinna.*)

S:T PER (*sätter sig under linden.*)

HOBERGSGUBBEN.

Est du där, Sankte Per?

S:T PER.

Rösten är Smedens röst, men . . . Jag est här! Hvar est du själf?

HOBERGSGUBBEN.

Här oppe!

S:T PER (*får se Hobergsgubben*).

Så stor du blifvit, smed!

HOBERGSGUBBEN.

Jo, jag vill lofva det! Hur har du det, gamle Petrus?

S:T PER.

Jag vet inte hur det är, men den här doktor Allvetande tycks inte veta så mycket som han ger sig ut för, ty han synes mig föra oss på villovägar.

HOBERGSGUBBEN.

Ja, si det är just min mening, och uppriktigt taladt skulle jag ha lust att slita mig lös från honom.

S:T PER.

Jag tror att det är den onde själf; men du, som nu blifvit så stor och stark, skulle ju kunna göra slut på honom.

HOBERGSGUBBEN.

Locka bara hit honom inom nyshåll, så ska jag regna sten på honom.

S:T PER (*som gått fram på scenen märker Tummeliten och Askungen*).

Hva nu då! Jag tror det är själfva Tummeliten. (*Han tar honom i knä.*) Hvem har dödat honom?

HOBERGSGUBBEN.

Det har jag gjort!

S:T PER.

Ska du slå de små, din stora otäcking!

HOBERGSGUBBEN.

Ja, när de ville undergräfva min ställning såsom jätte!

S:T PER.

Hvilken som förargar en af dessa små . . .

HOBERGSGUBBEN.

Ja, det var de som förargade mig! Men du har alltid varit de smås vän!

S:T PER.

Och här är lilla Askungen!

HOBERGSGUBBEN.

Hvars förnämsta merit var att ha små fötter.

S:T PER.

Och dem hade du hjärta att döda! Åh!

HOBERGSGUBBEN.

Annars hade de dödat mig, och nödvärn är tillåtet. För öfrigt skulle du ha sett dem kifvas och slåss, lura hvarandra och rifvas alldeles som de stora människorna. Tror du att de hade så mycket barmhärtighet att de beklagade sorgen, när Dvärgakungen slogs ihjäl? Nej bevars! De råkade genast i lufven på hvarann om kronan och läto liken ligga. Akta dig du för dvärgarne, som behärska världen. Där inne i berget tillbringa de sin tid med att leta fram guldet, för hvilket mänskobarnen sälja heder och tro, och så smida de svärden, hvarmed mänskobarnen förgöra hvarandra!

S:T PER.

Det är bara förtal! Och kunde jag väcka lif i dessa små, skulle du se huru de som tacksamma barn skulle följa mig på min långa vandring.

TUMMELITEN (*vaknar*).

God morgon, farfar!

S:T PER.

Nej se han lefver! Och jag som trodde att underverkens tid var förbi! Hur är det med dig, din lilla byting?

TUMMELITEN.

Åh, jag låtsades bara vara död för att jag skulle slippa stryk af dvärgarne.

S:T PER.

Bättre fly än illa fäkta! Ja, du var alltid en liten förståndig baddare! — Nå hur är det med Askungen då?

(*Tummeliten går omkring; råkar på S:t Pers fisk, som denne lagt ifrån sig på bordet; tar den och stoppar den på sig.*)

ASKUNGEN (*vaknar*).

Åh, jag bara dånade, som min styfmor lärt mig! För annars hade Tummeliten slagits!

S:T PER.

Så liten och så klok! Ack, hur mycket kan icke rymmas i en sådan liten hönshjärna, du store jätte där uppe.

HOBERGSGUBBEN.

Och hur mycket tror du kan rymmas i en Tummelitens bröstficka?

S:T PER.

Hvad sa' du där uppe?

(*Askungen smyger sig till bordet och tar S:t Pers glasögon, som denne lagt ifrån sig.*)

HOBERGSGUBBEN.

Ja, det orkar jag inte säga en gång till; men om fyra ögon se mer än två, så ser du inte längre än näsan räcker!

S:T PER.

Det där var visst mycket djupsinnigt, så att jag måste tänka ut det först! . . . Låt mig se . . . Hvar äro mina glasögon?

(*Han letar. Tummeliten och Askungen smyga ut till vänster.*)

S:T PER.

Och min symbol! Hvar är min symbol?

HOBERGSGUBBEN.

Menar du fisken så gick den samma väg som glasögonen! Så! Nu har du fått litet mera sysselsättning, Sankte Per, och går du och lägger bort glasögonen, så hittar du väl aldrig reda på himmelrikets nycklar!

S:T PER.

Ja, men jag lade dem här på bordet!

HOBERGSGUBBEN.

Ja, men Tummeliten lade dem i sin bröstficka!

S:T PER.

Ah, den skälmen! Jag skall min själ . . .

HOBERGSGUBBEN.

Hvad skall du?

S:T PER.

Jag skall ge honom ett kok stryk, skall jag!

HOBERGSGUBBEN.

En af dessa små? Fy, Petrus! — Men håll! Gå inte ifrån mig utan stanna och var mitt sällskap!

S:T PER (*tveksam*).

Jag vet inte! Men jag trifs inte riktigt här!

HOBERGSGUBBEN.

Åjo! Jag är så ensam och behöfver vänskap.

S:T PER.

Vänskap kan endast existera mellan personer af någorlunda samma — korpulens — du är för stor för mig, smed! Alldeles för stor!

HOBERGSGUBBEN.

Och Tummeliten blef för liten. Hur stor skall man vara i ditt sällskap då?

S:T PER.

Å! ungefär som jag!

HOBERGSGUBBEN.

Demokrat!

S:T PER.

Despot! — Adjö!

(*Går till vänster.*)

Femte scenen.

HOBERGSGUBBEN. PRÄSTEN. *Hans* HUSTRU. *Deras* SON *och* SONHUSTRU. *Deras* SONDOTTER *och dennas* FÄSTMAN. *Andra* SONDOTTERN, *8 år. De komma ut från verandan två och två: 1:a paret arm i arm; 2:a armarna om lifvet; 3:e hand i hand. Barnet följer efter 2:a paret.*

PRÄSTEN.

En vacker afton! På en vacker dag!
Och tack för den, ni, mina barn och barnbarn!
Den gamle fyllt sitt åttionde år,
och nu det lutar emot lifvets afton!
Haf tack för att ni gjorde solnedgången molnfri,
ni alla som för mig ha utgjort världen,
ty utom denna dal jag aldrig lefvat.
Då lifvet tog för mig sin rätta början,
när här jag byggde med min maka bo.
Jag vet ej hur det är, men denna afton
har kallat minnen upp ur det förflutna — — —

BARNET (*skrämdt*).

Se, farfar, Hobergsgubben rör sig!

PRÄSTEN.

Du skrockar, barn! Det är ju berget!
Och det har aldrig rört sig än!
Det går en saga, du förstår, en sägen,
om Hobergsgubben, att det är en jätte,

som en gång blef förhäxad af en biskop,
och att han icke förr kan bli förlossad
än han en kvinnas kärlek vinner.
Så du kan vara lugn, mitt lilla barn,
att Hobergsgubben sitter vackert stilla.

SONEN.

Ja, det är icke alldeles så säkert,
ty här har redan talats om en järnväg,
som skulle dragas midt igenom gubben!

PRÄSTEN.

Se det var mera än jag visste — — —
det gläder mig, och grämer mig,
ty denna dalen var mig kär
så stilla, enkel bort från världens buller...

BARNET.

Nu rister linden på sig, farfar,
och ändock blåser ingen vind!

PRÄSTEN.

Det blåser nog där uppe i dess krona,
fast ej vi känna det här nere, ängeln min.

FÄSTMANNEN (*till fästmön*).

Det kanske är af smärta linden rister,
då vi i morse skurit våra namn i barken.

SONDOTTERN.

Jag såg han gråt af smärta, hvarför skulle
han icke kunna lida, när vi njuta,
då all vår fröjd är byggd på andras smärta.

PRÄSTENS HUSTRU.

I år den blomstrat rikt, den gamla linden,
och då blir mycket honing i vår kupa.

SONHUSTRUN.

Du tänker alltid på ditt hushåll, gamla moder.

PRÄSTENS HUSTRU.

Hvem skulle annars, tror du, tänka på't?
Man skär ej sina namn i lindebarken,
när man är sjuttio år och mer;
då plockar hellre gumman blommen
och torkar för att ha till te,
när hostan hyflar på ens kista!

BARNET.

Kom, farfar, låt oss gå förrn mörkret faller,
jag blir så rädd, när soln gått ner.

PRÄSTEN.

Så gärna! Gå vi då som sagdt till kyrkan,
där jag har litet att beställa uti sakristian
för morgondagens gudstjänst! Kom!

(Prästen och hustrun gå till höger.)

SONHUSTRUN *(till Sonen)*.

Hur ljuft när fränder sämjas; aldrig
jag såg ett släktskapsband i kärlek så!
Välsignad skattar jag den dag, då hit jag kom
och genom dig blef länkad in i denna kedja!

SONEN.

Den första kvinna du, som ej fann kedjan tung!

SONHUSTRUN.

Du skämtare! Gif mig en kyss, på allvar.
(*De gå.*)

FÄSTMANNEN.

Så kom min unga tro dock ej på skam
att lyckan icke bor i höga salen.
För varg jag föredrar att vara lamm
och söker oskuld neri lugna dalen.

UGGLAN (*skriker*).

FÄSTMÖN.

Åh, den rysliga ugglan!
(*De gå.*)

Sjette scenen.

HOBERGSGUBBEN. DON QUIXOTE *utan häst.*

DON QUIXOTE (*tar af sig kasken och torkar pannan*).

HOBERGSGUBBEN.

Hej, gamle riddare!

DON QUIXOTE (*ser upp*).

Är det smeden? — Som blifvit jätte?

HOBERGSGUBBEN.

Och en riktig jätte utan väderkvarnsvingar på skulderbladen.

DON QUIXOTE.

Äh, var tyst med det där!

HOBERGSGUBBEN.

Är du ledsen, riddare?

DON QUIXOTE.

Ja, det är jag!

HOBERGSGUBBEN.

Hur är det då fatt? Och hvar är sto't?

DON QUIXOTE.

Tala inte om'et! *(Reser sig.)* Vet du, hur det är fatt med en människa som inte kan äta?

HOBERGSGUBBEN.

Hon har väl ingenting att äta för!

DON QUIXOTE.

Asch! — Vet du hvad det tagit vid en människa som icke sofver?

HOBERGSGUBBEN.

Han har vanligtvis sofvit för lång middag.

DON QUIXOTE.

Asch! Hvilken låg uppfattning.

HOBERGSGUBBEN.

Jag tror att riddaren börjar att lyfta sig igen? Hur är det fatt?

DON QUIXOTE.

Vet du hvarför jag har sålt mitt sto?

HOBERGSGUBBEN.

Behöfde pengar!

DON QUIXOTE.

Materialist! Pengar! Ha! Hvad är det lumpna guldet mot — det gyllene håret af en kvinna...

HOBERGSGUBBEN.

Haha! Riddaren har gått och blifvit kär!

DON QUIXOTE.

Begagna icke ett så lågt uttryck om ett så högt ting! — Jag älskar!

HOBERGSGUBBEN.

Å Herre Skapare! Ja, när man har silfver i håret, så vill man ha guld!

DON QUIXOTE.

Jag älskar! Jag älskar rent, oskyldigt, hänsynslöst och — absolut monogamt.

HOBERGSGUBBEN.

Det vill säga, han vill vara ensam!

DON QUIXOTE.

Vet hut, jätte, eller smed eller hvad du skall kallas!

HOBERGSGUBBEN.

Och den heliga lågan är besvarad — hänsynslöst — absolut monogamt?

DON QUIXOTE.

Ja, si det vet jag inte; men däri ligger just behaget!

HOBERGSGUBBEN.

Eller retelsen! Och Rosinante?

DON QUIXOTE.

Föremålet tålde icke stallukten, och därför ...

HOBERGSGUBBEN.

Nå, men hur ser det ut, jag menar objektet, föremålet för begäret?

DON QUIXOTE.

Jag har aldrig sett det! Men jag har hört det, och har äfven hört det beskrifvas!

HOBERGSGUBBEN.

Är det vackert?

DON QUIXOTE.

Det rör dig inte!

HOBERGSGUBBEN.

Jag tycker att ni uttrycker er på ett opassande sätt, riddare, och om det behagar er, så skola vi bryta en lans.

DON QUIXOTE.

Det gafs visserligen en tid, då jag slogs med jättar, men det anser jag mig ha vuxit ifrån. Och om ni inte har något däremot, så skiljas våra vägar.

HOBERGSGUBBEN.

Ni vill alltså inte ge mig upprättelse?

DON QUIXOTE.

Nej, och jag vill inte alls ha med er att göra! Ni är för stor för mig! Farväl! — Sancho!

Sjunde scenen.

DE FÖRRE. SANCHO PANZA.

HOBERGSGUBBEN.

Jag är för stor för honom också!

DON QUIXOTE (*till Sancho*).

Hur mycket fick du för sto't?

SANCHO.

Trettiosex riksdaler, stränge herre!

DON QUIXOTE.

Tag hit dem!

SANCHO (*letar i fickorna*).

DON QUIXOTE.

Du har förskingrat dem!

SANCHO.

Jag har disponerat dem!

DON QUIXOTE.

Får jag dispositionsbeviset!

SANCHO (*letar i fickorna*).

DON QUIXOTE.

Du har aldrig haft något sådant! Ja, du är en dålig människa, men det finns en viss ärlighet i ditt skoj som jag värderar, och därför förlåter jag dig, men äfven för min kärleks skull. Följ mig nu, så vandra vi vidare. Men ut ur den låga dalen, och upp på höjderna, Sancho. På höjderna!

SANCHO.

Så, ska vi opp på höjderna igen! Och ibland ska vi ner i dalarna!

DON QUIXOTE.

All rörelse framåt går såsom vågen, först opp och så ner! Och det är genom förändringar som vi uppnå den säkra stadgan, säger den vise Confusius!

SANCHO.

Det var en huggare att vara vis! Men fastän jag har vinglat hela mitt lif, har jag ändå inte kommit till den säkra stadgan.

DON QUIXOTE.

Du kommer, Sancho! Du kommer!

SANCHO.

Låt oss vingla på då! — Behagar ers **nåde** gå förut!

(*De gå.*)

Åttonde scenen.

HOBERGSGUBBEN *ensam.* *Sedan* ÄLSKARINNAN.

HOBERGSGUBBEN.

Hur kusligt dock att sitta här och vara stor,
då ingen vill med jätten vara samman:
Att skrämma barn det kan ju också amman,
och ingen dock till sist på jätten tror!

(*Älskarinnan in.*)

Haha! Där kommer älskarinnan,
som sist ifrån mig snöpligt gick —
nu vill jag imponera på den kvinnan,
och hon blir min i nästa ögonblick!

Hör på, min sköna, som i dalen vandrar,
jag är den störste som på jorden finns.
Säg, vill du blifva min, du får gullkronan
och sitta på min tron i bergets sal.

ÄLSKARINNAN.

Din krona, jätte, passar ej mitt änne,
och bergaslottet är för grant för mig!

HOBERGSGUBBEN.

Ha, du är stolt, din lilla slyna,
föraktar jätten för att han är ful!

ÄLSKARINNAN.

Ej därför, men för att han pockar
på hvad som andra tigga likt en nåd!

HOBERGSGUBBEN.

Jag tigger ej, det är min stolthet,
och fordrar jag, så ger jag fullt igen.

ÄLSKARINNAN.

Hvad kan du gifva mig, som intet önskar,
då kärlek ej bland dina skatter finns?

HOBERGSGUBBEN.

Så gå till hel, du sturska tärna,
den jag ur dyn en gång drog opp.
Nu ser jag hvilken murken kärna
sig gömde i din fagra kropp!
Må kärlek uti hat förvändas,
och må den sagan med förskräckelse få ändas!

(Stort buller; bergen ramla och begrafva kyrka, prästgård och dal. Hobergsgubben flyttas fram midt på scenen, där han sitter ensam på ruinerna, som begrafva Älskarinnan.)

Nionde scenen.

HOBERGSGUBBEN. LÄKAREN *in.*

LÄKAREN.

Nå, jätte, hvad har du dig tagit till,
och hur befinner du dig i din ställning?

HOBERGSGUBBEN.

Å, det är ruskigt sitta på ruiner
och stirra ensam på sitt öde!

LÄKAREN.

Du säger det; och känner kusligt
sen allt du rifvit ner och störtat samman!
Du har en vildmark gjort af gröna dalen
och spridt förödelse ibland de små,
som gladdes åt det enkla, lilla...

HOBERGSGUBBEN.

Ja, prata du, jag undrar dock om dvärgen
ej skulle uppfört sig som jag.
Ja, vore själf du här på höjden...

LÄKAREN.

Det är jag redan, ja långt öfver,
fastän du glömt att med min makt
du sitter där du sitter!

HOBERGSGUBBEN.

Det må vi skåda! — Berg fall neder!
(*Det bullrar i berget utan att ramla.*)

LÄKAREN.

Ja, bullra du, det rör mig ej;
effekten ren är uttömd, jätte!
Men vill du tala vackert, ska vi språka,
som förr och vara såta vänner!

HOBERGSGUBBEN.

Ja, hellre än att sitta här till domedag,
jag ger mig, doktor, och begär pardon!

LÄKAREN (*kastar en kula mot Hobergsgubben, som förlorar formen under det att det blixtrar; och Smeden kommer fram*).

Nåväl, din stackare, är nu du nöjd,
när du fått sitta uppå höjderna
och se hur smått det är där nere!
Har än ur lifvets härfva väl du funnit tråden?
Och är du nöjd med hvad du lärt?
Nej, du är missnöjd, funnit allting dåligt,
och därför skall jag föra dig till landet,
där allt fullkomligt är, säg vill du?

SMEDEN.

Från denna värld af brister och skavanker
mig gärna för, o herre, men på villkor
att ej jag mera vandrar ensam!

LÄKAREN.

Du har ju mig, apostelen och riddarn ...

SMEDEN.

Jaja! Men mannen är ändock allena,
när icke kvinna finns!

LÄKAREN.

Håhå!
Och nyss du henne stenat själf ihjäl!
Sen hon befunnits vara bland de lägsta.

SMEDEN.

Jag ångrar mig, om det kan hjälpa!
Hon var den bästa bland de bästa,
så stolt, så fri från all beräkning,
ej maktkär, ej för guldet fal ...

LÄKAREN.

Så synes dig det nu, när hon är död,
men komme hon igen, det läte annat!

SMEDEN.

Försök ändå, och jag skall lofva bättring.

LÄKAREN.

Jag skall försöka än en gång — — —
Och låt oss till det sälla landet vandra,
där ingen lefver för sig själf men blott för andra,
där evig sommar ej gör stugan trång,
där mjölk och honing uti bäckar flyta,

där stekta sparfvar aldrig tryta,
där ingen möda gör dig dagen lång,
men lifvet går som dans och sång;
Schlaraffenland så är dess namn.
Det land oss öppnar nu sin sälla famn!

Fjärde akten.

Scenen föreställer ett landskap i Schlaraffenland. I träden hänga alla slags matvaror, frukter o. d. Tre bäckar flyta ner från fonden: en med mjölk, en med honing, en med sirup.

Människor klädda i vilda folkslags lätta och brokiga kostymer ligga på rygg sofvande, halfsofvande. Midt på scenen ett lågt romerskt matbord med liggsoffor rundt omkring. Till höger en pump, som är låst och krönt med en kunglig krona. Tummeliten och Askungen ligga vid sirapsbäcken.

Första scenen.

SANCHO *in.*

SANCHO.

Hvilket välsignadt land, hvilket lyckligt folk! Jag har varit här i hela åtta dagar och icke hört ett ljud af missnöje: ingen opposition, inga skatter, ingen polis! Dag och natt lika långa: om dagen skiner solen, om natten månen. Stekta sparfvar flyga i munnen, mjölk och honing flyta.

O, det är så fullkomligt, så att man kan bli galen! En hagelskur, ett åskslag, några öfversvämningar skulle sätta litet lif i detta sofvande folk! — En trög nation full af liggsår — och magkatarrer!

Om jag bara kunde upptäcka ett aldrig så litet missnöjes frö att utså i dessas sofvande sinnen!

Riddaren Don Quixote, som här återfunnit sitt ideal och sin idealstat, har blifvit statsminister, sedan han på andra ställen tillhört det principiela motståndet. Och nu har han naturligtvis blifvit en varm motståndare mot all förändring!

NATIONEN (*rör litet på sig*).

SANCHO.

Finns det inte en enda som har den ringaste anledning till missnöje?

EN AF NATIONEN.

Hvad skulle vi vara missnöjda med?

SANCHO.

En småsak! — Allt! — Det bestående!

EN AF NATIONEN.

Det är litet enformigt, förstås!

SANCHO.

Se där! Maten är bra! Värmen är god och sömnen excellent! Kanske ni saknar arbetet?

NATIONEN.

Ja, arbetet!

SANCHO.

Skönt! En liten arbetarfråga att börja med! — Är det icke någon annan liten bristfällighet i styrelse eller förvaltning, som visserligen är omöjlig att afhjälpa, men just därför kan blifva af bestående värde! Tummeliten, du som är full af fan, kan du inte hitta på något?

TUMMELITEN.

Herr vapendragare! Min obetydlighet och min ringa härkomst...

SANCHO.

Bravo! Du dokumenterar dig som ministerämne genast!

TUMMELITEN.

... och min fullkomliga okunskap om statssaker, hafva gifvit mig anledning att undra, om vi lefva i ett privilegieradt samhälle eller icke, och detta på grund af ett sakförhållande, som för länge sedan bort ådraga sig det allmänna missnöjet.

SANCHO.

Hvad är det? Säg ut, ängel!

TUMMELITEN.

Har icke Nationen märkt att pumpen är låst och till på köpet vanprydd med en kunglig krona!

SANCHO.

Ha! En kabinettsfråga, som kan sluta med en ministerkris! — Hvad säger Nationen om denna kränkning af grundlagens helgd?

NATIONEN (*vaknar*).

SANCHO.

Nationen vaknar! Oppositionen är i gång, och jag skall frambära interpellationen till statsministern!

Andra scenen.

DE FÖRRE. DON QUIXOTE.

DON QUIXOTE.

Är icke detta idealstaten, Sancho? Ser du att idealen funnos här på jorden, hvilket du alltid betviflade! O, sälla land, o, sälla folk! — Om jag nu endast finge se *mitt* ideal, min kärleks, Sancho, då skulle jag med glädje och med gråa hår gå i grafven!

SANCHO.

Det vore allt det rådligaste Ers Nåde, ty man bör icke öfverlefva sina ideal!

DON QUIXOTE.

Mycket sant, Sancho! — Men hvad har inträffat här under min korta bortovaro! Nationen sofver icke längre!

SANCHO.

Nej, ty nationen har vaknat!

DON QUIXOTE.

Hvem har väckt nationen ur dess ljufva sömn?

SANCHO.

Tidsandan, klassmedvetandet och — jag!

DON QUIXOTE.

Hvi har du gjort oss detta? Ty den som sofver syndar icke, och i sömnen komma de vackraste drömmarna! — Hvad önskar Nationen?

SANCHO.

Såsom ledare för oppositionen har jag den smärtsamma plikten att frambära folkets önskningar inför dess upplyste tjänare!

DON QUIXOTE.

Hvad önskar folket?

SANCHO.

Arbete!

DON QUIXOTE.

Arbete? Hvar skall jag ta' det ifrån?

SANCHO.

Ja, se, om vi visste det, så vore frågan löst!

DON QUIXOTE.

Och det är inte meningen att den skall lösas! Skälm!

SANCHO.

Därjämte har ett allmänt missnöje yppat sig rörande den privilegierade pumpen, som hålles låst och dessutom i strid mot rikets gällande grundlagar är dekorerad med en kunglig krona.

DON QUIXOTE.

Godt! Är det något mer?

SANCHO.

Inte för tillfället.

DON QUIXOTE.

Godt! De stora frågorna skola lösas i ett sammanhang, och jag skall föredraga ärendet för landets konung!

(*Går.*)

Tredje scenen.

DE FÖRRE. S:T PER.

S:T PER.

O, hvilket ljufligt rike! Skulle verkligen målet för min vandring vara nådt och detta vara himmelriket! — Men jag såg inte till någon port!

SANCHO.

Såg du inte porten? Den stod ju på vid gafvel?

S:T PER.

Jaså, det är den där otäcka Sancho Panza! Ja, se, är han här, då är detta icke himmelriket!

SANCHO.

Du tror inte på den botfärdige röfvaren! Kom fram, Tummeliten, och tag både fisken och glasögonen med dig, så blir profeten öfvertygad om att han råkat i godt sällskap! Kom fram, Tummeliten!

TUMMELITEN (*till Sancho*).

Det ska du få igen!

(*Till S:t Per, åt hvilken han öfverlämnar fisken och glasögonen.*)

Se här är skräpet, som jag hittade på ett bord under en lind.

S:T PER.

Ah, min symbol!

SANCHO.

Är det glasögonen det?

S:T PER.

Och mina brillor!

SANCHO.

Du skall lära dig att kalla hvar sak vid dess rätta namn, Petrus!

S:T PER (*betraktar sceneriet genom glasögonen*).

Hm! Jag tycker här ser så världsligt ut. Och folkets uppsyn, motsvarar inte mina föreställningar! Nej! Detta är visserligen icke himmelriket!

SANCHO (*till Tummeliten*).

Gubben har glömt bort både dig och tillgreppet! Gratulerar dig!

Fjärde scenen.

DE FÖRRE. KONUNGEN (*Smeden*) *och* DROTTNINGEN (*Älskarinnan*).

KONUNGEN (*till Drottningen*).

Ja, här är himlen och i dina ögon
jag ser den spegla sig så blå, så ren...

DROTTNINGEN.

Det är ej återskenet ifrån himlen
men från din egen kärleksfulla blick!

KONUNGEN.

Som tändes upp vid varma elden,
af dina dygder och din skönhet...

DROTTNINGEN.

Som föddes af din mildhets majestät,
och närdes af din godhet, konung!

Femte scenen.

DE FÖRRE. DON QUIXOTE.

DON QUIXOTE.

Ers majestät torde fatta sitt beslut, ty upprorslågan växer och hotar att antaga dimensioner.

KONUNGEN.

Stora eller små? Du ser allting i stort du, Don Quixote. — Hvad var det nu frågan om? Jo, Nationen begär arbete och Nationen begär en förändring på pumpen! Och du kan icke se dig god att lösa dessa frågor i sitt sammanhang?

DON QUIXOTE.

Nej, ers majestät!

KONUNGEN (*till Drottningen*).

Förlåt min drottning, men jag måste regera lite för att få aptit till middagen! — (*Till folket.*) Finns här någon som kan knäcka denna nöt i ett tag, så ska han få bli statsminister!

SANCHO (*räcker upp handen*).

KONUNGEN.

Sancho! Nåväl, tala, men tala vist och, framför allt, kort!

SANCHO.

Jag har tänkt mig som så: intet för intet och något för något! De missnöjda afstå från sin fordran på arbete, och pumpen upplåtes till allmänt begagnande!

KONUNGEN.

Mycket bra! Det kallas eljes kompromiss!

DON QUIXOTE.

Men hur vet vapendragaren att de missnöjda ingå på kompromissen?

SANCHO.

Det? Man bjuder oppositionen på en korruptionsmiddag och ger ledaren en portfölj.

DON QUIXOTE.

Då ber jag att få nedlägga mitt mandat! Jag afgår...

SANCHO.

Dock icke med segern!

KONUNGEN (*lyfter bort kronan från pumpen och lämnar nyckeln åt Sancho*).

Där är nyckeln till gödselbrunnen! Pumpa nu, godt folk! Men spill inte på er!

NATIONEN.

Äh!

KONUNGEN.

Sedan anledningen till missnöjet nu är häfdt, hoppas jag att Sancho regerar vackert och lämnar landet i ro för kommande slitningar!

SANCHO.

Ers majestät! Sedan alla anledningar till missnöje blifvit upphäfda, skall Nationen åter invagga sig i samma drömmar om sällhet, ur hvilka den nyss på ett störande sätt väcktes! Sof, Nation!

(*Han gör några hypnotiska åtbörder med händerna.*)

KONUNGEN.

Hvilken statsman den Sancho Panza är! Hvilken statsman!

(*Går med Drottningen.*)

Sjette scenen.

DE FÖRRE *utom Konungen och Drottningen.*

DON QUIXOTE.

Du är en skurk, Sancho!

SANCHO.

Konungen begagnade ordet statsman i en helt annan betydelse!

DON QUIXOTE.

Och nu är du nöjd?

SANCHO.

Nu är jag nöjd!

DON QUIXOTE.

Och därför skola alla andra vara nöjda?

SANCHO.

Jag hoppas de redan äro det! Jag vet att de äro det!

NATIONEN, *som tilltalats under hand af Tummeliten, börjar gny.*

SANCHO.

Hvarför gnyr Nationen?

TUMMELITEN.

Det allmänna missnöjet, klassmedvetandet, tidsandan och — jag, hafva förenat våra önskningar . . .

SANCHO.

Hvad äro ni missnöjda med?

TUMMELITEN.

Allt! Det bestående, det närvarande och det tillkommande!

SANCHO.

Det är då märkvärdigt att det inte kan få vara frid, utan att det alltid skall vara kif och missnöje! Om ni bara ville lyda mig och göra som jag säger, så skulle det vara ett himmelrike på jorden! Du gör mig sorg, Tummeliten, med dina öfverdrifna fordringar, stor sorg, och när Nationen nu hade det så bra den kunde få, hvarför göra den olycklig?

NATIONEN (*gnyr*).

DON QUIXOTE.

Du faller på din gärning, bof!

SANCHO (*till Tummeliten*).

Men hvad önskar då folket? Detaljera! Detaljera!

TUMMELITEN.

Jo, det finns somliga, som vill att pumpen skall vara stängd!

SANCHO.

Och nyss skulle den vara öppen!

TUMMELITEN.

Jaha! Men det finns också andra, som önska att den ska vara öppen!

SANCHO.

Helvetet! O, du lilla, stora skälm! Jag böjer mig för mästaren som väckte partierna till lif.

TUMMELITEN.

Söndra och härska!

Sjunde scenen.

DE FÖRRE: KONUNGEN *och* DROTTNINGEN.

KONUNGEN.

Hvad står nu på?

SANCHO.

Ministerkris! Partiandan är lös!

KONUNGEN.

Gör partierna till viljes!

SANCHO.

Inte kan man göra båda partierna till viljes på en gång!

KONUNGEN.

Nej, det kan man inte! — Är det pumpen igen som spökar! — Vet ni hvad, godt folk! Nu går jag min väg!

DROTTNINGEN.

Nej, du skall stanna!

KONUNGEN.

Skall jag? Hvad säger du för slag?

DROTTNINGEN.

Hvilket språk! Hvilken ton!

KONUNGEN.

Du vill kanske erinra mig om min ringa härkomst, om att jag varit smed; men då ska jag påminna dig hvem du varit! Hvem du är! *(Retar upp sig.)* Slinka, slyna!

(Han slår med ena handen ini den andra.)

DROTTNINGEN *(nedfaller).*

Det var så du älskade mig!

S:T PER.

Jag tror att jag kommit in i själfva helvetet!

(Går.)

(Det mörknar.)

KONUNGEN *(på knä vid liket).*

Hon är ju död, o himlar, hon är död!
Du hulda ängel, som mitt lif förljufvat!

SANCHO.

Här börjar på att bli jolmigt! Och nu går jag af, så slipper jag afgå!

(Går.)

DON QUIXOTE.

Jag börjar tro, att det som aldrig varit är bäst. — Dulcinea! — Dulcinea!

(Går.)

TUMMELITEN (*till Askungen*).

Vet du hvad, Askunge! Du är en liten bra käring, för när jag är ovettig på dig, så dånar du inte, som de här stora drottningarna gör!

ASKUNGEN.

Nej, för jag ger igen, jag!

TUMMELITEN.

Och med gåfvor och gengåfvor varar kärleken längst! — Kom nu, så gå vi! Jag tycker inte om såna här scener! — Det var i alla fall ett godt land, men ett uselt folk, som förtjänade en bättre regering!

(*De gå arm i arm.*)

Åttonde scenen.

KONUNGEN *vid* DROTTNINGENS *lik.* LÄKAREN. S:T PER.

KONUNGEN.

O, usla lif och grymma död!

LÄKAREN.

Har du nu varit framme igen!

KONUNGEN.

Ja, hvad har jag gjort? Kan jag hjälpa att hon inte håller tala vid!

LÄKAREN.

Vet du, smed, jag tror det är bäst att hon är borta, för då tycker du mest om henne. Och änglar bli vi först, när vi äro döda!

KONUNGEN.

Ja, det är nog så det! Men bara hon kom igen *en* gång till, skulle jag nog försöka hålla mig!

LÄKAREN.

En gång till! — Nej! Aldrig mer!

S:T PER.

Hör nu, god vänner, uppriktigt taladt, så börjar jag bli trött på den här vandringen, och när jag ser att smeden bara spektaklar, fruktar jag att vi glömma det stora målet...

LÄKAREN.

Målet? Ja, det var ju himmelriket! Vi ska nog komma dit, men först måste vi genom skärselden. Säg, smed, är du också trött på jordevandringen?

KONUNGEN.

Om jag är trött? Det var jag ren från början,
och när jag skådat människor och lif
inunder ögonen, mig allting kväljer!
Det stora var ej stort tillräckligt,
det lilla var mig alldeles för smått,

och när man gjort bankrutt här nere,
så längtar man till det som ofvan är.

LÄKAREN.

När djäfvulen blir gammal blir han munk!
Kanhända kyrkans famn dig lockar?

KONUNGEN.

Ej alldeles så fritt, ty re'n som barn
jag önskade gå in i helga ståndet!

LÄKAREN.

Nåväl, vi slå två flugor i en smäll,
och Petrus får då nycklarna till himlen,
som fadern ner i Rom förvarar,
att lösa och att binda honom gifna
i arf af den som kyrkan byggde
på hälleberget — hvad det sedan hette?
För sista gången, öfver sista diket
vi tåga rakt på Rom — och himmelriket!

(*Scenen börjar förändras; ridå.*)

Femte akten.

Ett kapell af Peterskyrkan i Rom.

Musik och sång från sidorna. Till höger Petri bildstod i brons.

Första scenen.

SMEDEN *och* S:T PER *in; blotta sina hufvuden.*

SMEDEN.

Det var vådligt grant! Så högt i taket sen!

S:T PER.

Ja, jag känner mig riktigt blyg!

SMEDEN.

Hvad ska vi säga nu, när Påfven kommer? Det är visst bäst att du talar först!

S:T PER.

Tyst, jag tror han kommer där! Nej, det var inte han!

SMEDEN (*pekar på bildstoden*).

Kors, hvem kan det där föreställa! Låt oss se hvad det står inunder. P, e, t, r, u, s; Petrus; Det är ju du!

S:T PER.

Nej! Har de gått och tagit af mig i brons också! Hähä, men det är ju inte likt, vet jag.

SMEDEN.

Åjo! — Kunde vara lite mera hår, förstås?

Andra scenen.

DE FÖRRE. PÅFVEN.

SMEDEN.

Se nu är han här! Fall på knä!

SMEDEN och S:T PER (*falla på knä*).

PÅFVEN (*stannar*).

Hvem är där?

SMEDEN (*till S:t Per*).

Svara du! Jag är så rädd!

S:T PER.

En ringa Herrans tjänare!

PÅFVEN.

Ditt namn, gamle man?

S:T PER.

Petrus!

PÅFVEN.

Du har flera namn!

S:T PER.

Simon!

PÅFVEN.

Stig upp!

S:T PER (*reser sig*).

PÅFVEN.

Simon Petrus! Hur sällsamt! — Och din far hette?

S:T PER.

Jona, fiskare i Kapernaum!

PÅFVEN.

Tu es Petrus! (*Korsar sig.*) Du har varit i denna staden förr!

S:T PER.

Aldrig! Jag har stått utanför dômen i Köln åtta hundrá år, men var ännu aldrig i Rom!

PÅFVEN.

Ditt minne sviker dig! Här på denna plats led du martyrdöden, och till försoning och åminnelse är denna kyrka byggd.

S:T PER.

Jag har aldrig lidit martyrens död...

PÅFVEN.

Kyrkofäderna säga så!

S:T PER.

Jag är äldre än kyrkofäderna och vet den saken bättre än de!

PÅFVEN.

Och dekretalerna...

S:T PER.

Jag känner inte dekretalerna...

PÅFVEN.

Men dina egna bref, högst förträffliga i stilen!

S:T PER.

Jag har aldrig skrifvit några bref...

PÅFVEN.

På grekiska i Novum Testamentum!

S:T PER.

Som hebrä kunde jag inte grekiska, helst jag var en fattig olärd man, som måste lifnära mig med fiske!

PÅFVEN.

Är du Petrus eller är du inte?

S:T PER.

Jag är Petrus, densamme som Påfven menar!

PÅFVEN.

Hälleberget, på hvilket kyrkan byggdes, och hvars arftagare jag är?

S:T PER.

Jag var icke något hälleberg, endast ett svagt rö, som i den natten du minns, skrämdes att förneka min mästare, och det är till straff därför jag vandrar på jorden utan att finna ro.

PÅFVEN.

Och på denna grund är kyrkan byggd!

S:T PER.

Därför ramlar hon också allt hvad hon hinner!

PÅFVEN.

Att du är en kättare, det hör jag, och jag skulle lysa stora bannet öfver dig, om inte jag misstänkte att du var en förlupen dåre! — Hvem har du i sällskap där?

S:T PER.

Det är smeden, bara!

PÅFVEN.

Hvilken smed? Hvad är ert ärende?

SMEDEN.

Ja, det låter som en saga, men Sankte Per har kommit hit för att få se på nycklarna till himmelriket...

PÅFVEN (*ropar utåt*).

Sbirr!

SBIRREN (*in*).

PÅFVEN.

Drif ut packet ur kyrkan!

(*Går.*)

Tredje scenen.

SMEDEN. S:T PER. SBIRREN.

SBIRREN.

Ut!

SMEDEN.

Han kalla dig för pack, Petrus!

SBIRREN.

Ut!

SMEDEN.

Vackert, vackert! Sbirren vet inte hvem han har den äran att köra ut!

SBIRREN.

Ut! Pack!

S:T PER.

Tänk hvad de ha gått och ljugit på mig! Och så ha de gått och läst mina bref, som jag aldrig skrifvit. Men, varom ödmjuka, smed!

SMEDEN.

Å, du behöfver inte vara ödmjuk, som har byst i kyrkan!

S:T PER.

Jo, jag skäms! Jag skäms!

SMEDEN.

Ja, det må du göra, och inte må du tro jag stannar i denna kyrkans famn, där man blir gastkramad af Sbirrer.

S:T PER.

Aldrig tror jag att jag varit så långt från himmelen som just nu!

SBIRREN.

Ut!

S:T PER.

Men det har man för man är blygsam och vill tala sanning! (*Till Sbirren.*) Ut? — Ja, ut igen, smed, och vandra, vanka, utan hvila, utan ro! Vet du hvad som fattas, efter som vi aldrig hinna fram?

SMEDEN.

Nej!

S:T PER.

Det är tron! Ty, nu minns jag det, vägen till himlen heter korsets väg! Låt oss söka korset!

SMEDEN.

Du menar lidandet?

S:T PER.

Jag menar lidandet!

SMEDEN.

Ja, då tror jag ingen lider mer än den som på ingenting tror, och ändå är han längst från korset!

S:T PER.

Kryp till korset, smed, och vi få väl se!

(*De gå.*)

Changemang.

En korsväg och ett Kalvarium: stenfot med Kristus mellan de båda röfrarne på korsen; dock vända med baksidan åt publiken.

Don Quixote sitter vid korsets fot. Den vandrande Juden (Läkaren förklädd) kommer in med en kramlåda i rem om halsen.

Fjärde scenen.

JUDEN.

Köp något af den vandrande juden, stränge riddare!

DON QUIXOTE.

Hvad har du mer att sälja, sen du sålde din mästare?

JUDEN.

Jag har manschettknappar och duknålar, släng-kammar och speglar, blyertspennor och fickböcker!

DON QUIXOTE.

Gif mig en spegel!

JUDEN.

Var så artig!

DON QUIXOTE.

Hvad kostar den?

JUDEN.

En mark!

DON QUIXOTE.

Kan du ge tillbaka på trettio silfverpengar?

JUDEN.

Ja, jag kan!

DON QUIXOTE.

Du förstår inte satir, jude?

JUDEN.

Jo, jag gör! Men gör riddaren?

(*Han spottar på penningen och stoppar in den.*)

DON QUIXOTE.

Spottar du på penningen?

JUDEN.

Ja, jag gör som riddaren med juden. Han spottar på den, men begagnar den!

DON QUIXOTE.

Du har ett ovanligt godt lynne för att ha ett så dåligt samvete!

JUDEN.

Hur så?

DON QUIXOTE.

Du var med och korsfäste . . .

JUDEN.

Nej, det gjorde romaren Pilatus och hans krigsknektar, och när han twådde sina händer, som voro icke rena, så behöfver jag inte twå mina, som äro rena.

(*Sätter sig.*)

DON QUIXOTE.

Stig upp! Och gå! Gå, gå, så länge världen står, du som nekade mästaren att sätta sig, då han vandrade sin sista väg!

JUDEN.

Sagor, riddare! För öfrigt, om jag gör som den botfärdige röfvaren och ber om ursäkt, skall väl paradiset stå mig öppet?

DON QUIXOTE.

Har du bedt om ursäkt då?

JUDEN.

Jag har gjort mer än det; jag har lidit mitt straff, och nu är jag trött.

DON QUIXOTE.

Sitt här, stackars jude, och korsets skugga skall ge dig svalka!

JUDEN.

Vet riddaren hvarför Judas kastade bort de trettio silfverpenningarna och gick och hängde sig?

DON QUIXOTE.

Nej!

JUDEN.

Jo, pengarna voro falska!

DON QUIXOTE.

Dina tankar röra sig fortfarande kring pengar och världsliga ting, och du är ännu långt från korset.

JUDEN.

Jag vill icke disputera med er, riddare, utan finner det förmånligare dela er mening, så äro vi åtminstone ense i hufvudsak!

Femte scenen.

DE FÖRRE. S:T PER. SMEDEN.

S:T PER.

Här samlas trötta vandrare, jag ser,
och riddarn tagit första platsen.

DON QUIXOTE.

Vi råkas här vid skiljovägen alla,
men råkas endast för att skiljas!

S:T PER.

Du tröttnat har på allvar, riddare!

DON QUIXOTE.

Jag har ej tröttnat blott, jag stupat!
Min lefnad, om den var en saga blott,
skall lefvas om af alla släkten,
så länge jorden går och himlen står,
och mänskor jaga efter syner;
så länge intet lärs och intet glöms,
skall Don Quixote förblifva,
i ungdoms dårskap, mandoms klokskap!
Farväl, du värld af grymma, ljufva villor!
(*Sjunker ned.*)

S:T PER.

Den ädle riddaren är död!

JUDEN.

Men lefver!
Och själf han höll det bästa liktal
som någon kunde hålla öfver honom! —
Men se, jag tror att Sankte Per
till sista hvilan börjar luta!

S:T PER (*har satt sig och synes sömnig*).

Ja, jag är trött på släp och sök
och skils från världen utan saknad.
Ty här på jorden fanns ej himlen,
Men väl dess port — den heter döden!

(*Dör.*)

Sjette scenen.

JUDEN (LÄKAREN) *låter förklädnaden falla.* SMEDEN.

SMEDEN (*vill sätta sig, men återhålles af Läkaren*).

LÄKAREN.

Nej, du får icke sitta än,
din lefnad blott är halft förliden...

SMEDEN.

Så, det var du! — Då skiljas vi,
ty här jag hvila vill i trädens skugga;
och dina vägar har jag ej förstått...

LÄKAREN.

Det är ej godt att sofva under vissa träd...
och lägga eget kors på andras ryggar.
Det är bekvämt, men leder ej till resultat!
Stig upp och bär ditt eget fram till slutet.

SMEDEN.

Det har jag gjort, och här är slutet!

LÄKAREN.

Nej, här!

Changemang.

(*Scenen förändras till det inre af Babels Torns ruiner med gallerier och gångar. I fonden en stor nisch. Till höger en stege, som slutar halfvägs på väggen. Midt på golfvet ett bord med en grann duk; därunder en korg.*)

SMEDEN.

Hvar är jag nu? I underjorden?

LÄKAREN.

Nej, du är nere uti Babels Torn!
Du minns från sagan i din ungdom,
hur mänskobarn, förmätna i sin sträfvan
att vilja klättra upp i himlen,
en trappa byggde formad till ett torn.
Men gudarne, hm! gud det icke tålde,
och därför störtade han tornet ned...

SMEDEN.

Men hvarför ej det bygga upp igen
i våra dagar, då man härmar åskan
och seglar upp till skyarna,
går ned på hafvets botten
och talar på en tråd till fjärran länder?

LÄKAREN.

Du himlastormare, du lefver än!
Se här i bildskrift dina äldsta anor!

Fantasmagorier.

(På hvit botten i fondnischen.)

LÄKAREN.

1. Ikarus.

Här ser du Ikarus, som gjorde vingar,
att flyga upp till solen själf,
men solen smälte vaxet ini mekaniken
och flygarn slutade i hafvets djup!

2. Prometheus.

Här är Prometheus, själfva kucku
bland himlastormarnes kohort...
Han eljes är i släkt med jätten,
du minns, men kanske hellre du vill glömma!

3. Jakob brottas med Jehova.

Här ser du patriarken Jakob,
som ville brottas med sin gud,

med påföljd som du vet af boken...
Vill mer du se, så säg ett ord!

SMEDEN.

Jag har sett nog och har förstått!

LÄKAREN.

På himlaflykten är du alltså nöjd.
Välan, tillbaka då till jorden!

SMEDEN.

Ett ord ännu! Den stegen där?

LÄKAREN.

Jo, det är den berömda Jakobs stege!

SMEDEN.

På hvilken änglarne gick upp...

LÄKAREN.

Och neder!

Jag tror min själ han frestar dig!
Och himlatanken än dig rider!

SMEDEN.

Den sitter i som synden själf!

LÄKAREN.

Ej underligt! På samma träd
den vuxit har som synden.
Välan, klif på och fresta stegen,
men bär han ej till himlen upp,
så står han dock på jorden!

Nu skiljas vi, men förrn du går,
se här en liten samling minnen
från den dig fört i sagors land
och pratat bort en kulen afton.
Då regnet grät med smedens sorg i kapp,
då tog jag ur min stora korg
af leksaksbodens bästa varor
och lekte så som trollkarln brukar.

(*Han tar under det följande leksaker och sagböcker ur korgen och placerar på bordet.*)

Här har du jätten, ryslig att beskåda,
som slukar små och kastar sten.
Här har du lilla Tummeliten,
som äter jättar, när han kommer åt —
och Cendrillon, hans trogna maka —
Så har du sagor med de granna bilder:
om riddar Blåskägg och hans fruar,
om Sankte Per, som gick på jorden,
fast han var död för länge sen,
Jerusalems Skomakare, Schlaraffenland — — —
Håll nu till godo och bär hem till barnen . . .

SMEDEN.

Är det ett hån långt grymmare än dina lekar?

LÄKAREN.

Det enda sanna ord jag sagt! —
Stig upp på Jakobsstegen där
och du skall se — ja, jag vill icke se't —
där skall du se att börja med
en smedja och en kammare;
och i den kammarn tre små sängar . . .

SMEDEN.

Det rummet vill jag aldrig skåda mer!

LÄKAREN.

Och uti kammarn råkar du bekanta!
Men tro nu inte himlen fallit ner
och att dess änglar gå på stegar!

(*Smedens barn synas i nischen ofvanför stegen.*)

SMEDEN.

O, mina barn!

LÄKAREN.

Nu går jag bort,
ty jag kan inte trolla mera.
Bygg nu ditt himmelrike själf på nytt,
men tro ej dem som med dess nycklar skramla;
när drömmar du i verklighet förbytt,
bygg inga Babelstorn som ramla!

(*Ridå.*)

Slut.

